

ACADEMIA ROMÂNĂ

**INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE
„COSTIN C. KIRIȚESCU”**

Centrul de Informare și Documentare Economică

MIHAI EMINESCU PUBLICISTICĂ ECONOMICĂ - adnotări, comentarii, sinteze -

PLANUL DE CERCETARE 2024

PROGRAM STRATEGIC SPECIFIC (PSS): 7. Dezvoltarea și crearea de instrumente de lucru – enciclopedii, dicționare, baze de date, arhive etc. Promovarea, diseminarea și valorificarea rezultatelor cercetărilor institutelor din rețeaua INCE

Coordonator: CS I Dr. Valeriu Ioan-Franc, membru corespondent al Academiei Române

Tema 7.2. Publicistica economică românească, editarea Caietelor de sinteză pentru perioada 1866-1947 – Etapa I. Mihai Eminescu – Publicistică economică – adnotări, comentarii, sinteze

Colectiv de elaborare: CS I Dr. Valeriu Ioan-Franc, membru corespondent al Academiei Române; Mihaela Burugă, CS III

MIHAI EMINESCU
PUBLICISTICĂ ECONOMICĂ

- adnotări, comentarii, sinteze -

Cuprins

„Convorbiri literare”	4
1876	5
„Curierul de Iași”	6
1876	7
1877	17
„Fântâna Blanduziei”	20
1888	21
„Timpul”	22
1876	23
1877	24
1878	26
1879	28
1880	29
1881	32
1882	36

„Convorbiri literare”

Anul X, nr. 5, 1 august, p. 165-175 – Influența austriacă asupra românilor din Principate: Articolul debutează cu o scurtă caracterizare a celor două state, austriac și român, primul fiind un stat mare, însă fără unitate națională, care are însă o justiție și o administrație bine puse la punct și, de asemenea, un negoț și o industrie însemnate și chiar și o mișcare științifică importantă, iar cel de al doilea, un stat mic, agricol, dar omogen național, însă acaparat de străini în majoritatea domeniilor principale. În ceea ce privește lupta dintre stat și individ, autorul are în vedere argumente economice, susținând importanța muncii și „ideea armoniei intereselor”. Interesele comune formează „clasa”, identitatea de interese formează „princiipiile” și realizarea lor formează „partida”. Făcând o incursiune în istorie și, cu precădere, în istoria românilor, constată decăderea țării la rang de moșie administrată de puteri străine, majoritar austriece, în care societatea nu se mai bazează pe muncă, ci pe privilegii. Ilustrează, apoi, ramificațiile unor idei fundamentale, prin două exemple grăitoare: în primul caz, un boier foarte bogat, dar foarte rău, avea pe moșia lui un număr de țărani care o duceau bine și nu simțeau apăsarea răutății lui, căci aceasta se împărțea tuturor. La moartea lui, averea s-a împărțit între moștenitori și procese și s-a împușinat, însă țărani boierului au început s-o ducă din ce în ce mai rău, căci aveau acum mai mulți stăpâni, cu mai multe necesități și cheltuieli sporite și mai puțini bani. Al doilea exemplu se referă la faptul că sub domnia turcilor, o dispoziție a acestora interzicea exportul de grâne. Cum acestea trebuiau consumate, oamenii au fost nevoiți să le transforme în ceva vandabil, și anume în furaje cu care hrăneau vitele ce erau trimise spre export. Totodată, prisosul era utilizat pentru a produce rachiu, care, la rândul lui, trebuia consumat și, astfel, s-au înființat cârciumi pentru a căror conducere s-au adus evrei, unele plăți pentru munca prestată fiind făcute în rachiu. Când au fost reintroduse exporturile, grânele au fost înlocuite cu cartofi, pentru a se putea produce în continuare rachiul, care se transformase într-o necesitate vicioasă. Astfel de condiții au fost propice influenței austriece asupra românilor. Apare în context noțiunea de „clasă pozitivă”, care actualmente este constituită din țărani români, ce susțin practic nevoile de bază ale societății: hrana, locuința și îmbrăcămintea, ei producând și chiar prelucrând materia primă. Oricine se poate lipsi de lux, dar de lucrurile de bază necesare subzistenței, nu. Țăranul este, în opinia autorului „purtătorul istoriei unui popor” și el este cel mai exploatat. Autorul opinează că poporului român îi sunt necesare trei lucruri: stabilitate, muncă și economie.

„Curierul de Iași”

Anul IX, nr. 64, 9 iunie, p. 3 – De mai multă vreme...: Autorul comentează asupra dorinței opiniei publice de a se întemeia o industrie națională proprie și, pentru a demonstra că nu au fost studiate suficient condițiile necesare înființării unei asemenea industrii, dă exemplu un studiu dintr-o corespondență diplomatică (*Raport al d-lui cavaleriu de Bosizio*), care, deși conține multe puncte de vedere întemeiate, prezintă și unele lacune care conduc la concluzii în defavoarea mișcărilor economice românești în viitor.

Anul IX, nr. 67, 16 iunie, p. 3 – Testamentul lui Ioan Otetelișanu: Eminescu face comentarii asupra testamentului lui Ioan Otetelișanu, figură marcantă a vremii, susținător al Societății Filarmonice și al teatrului, a cărui avere, după moartea soției sale, urmând a se constitui într-un fond pentru înființarea unui institut pentru educarea fetelor și crearea unui fond de zestre pentru acestea. Administratori ai fondului au fost numiți Ioan Câmpineanu și Ioan Calinder, ei urmând a se ocupa de repartitia veniturilor, programul de studii al institutului, constituirea zestrelor, precum și de unitatea de direcție a fondurilor și delegarea viitorilor administratori. Poetul laudă inițiativa testamentului și generația patriotică de dinainte de 1848, din care făcea parte și Ioan Otetelișanu, opinând că, după acel an, românii „și-au pierdut simțul istoric”.

Anul IX, nr. 68, 18 iunie, p. 3 – Ziar nou (Ca toate celelalte...): Autorul prezintă, puțin ironic, apariția unui nou ziar, „Craiova”, cu profil politic, literar, comercial și agricol, care promite apariția articolelor specifice de două ori pe săptămână, deși deocamdată a apărut numai o dată pe săptămână, și comentează autocaracterizarea tinerilor ziariști.

Anul IX, nr. 69, 20 iunie, p. 2 – Serbia (Lipsa unui biurou telegrafic...): Autorul deplânge lipsa unui birou telegrafic pentru corespondență și modul greoi de apariție în presă a noutăților din străinătate. Apoi, comentează o telegramă sosită din Paris în 27 iunie în care se arată că Guvernul sârb este nevoit să împrumute din Londra un milion de lire sterline, amintind că în 26 iunie un agent sârb a avut o întrevedere cu doi bancheri și a răspuns acestora că totul este pregătit pentru curățarea de turci a provinciilor balcanice nordice și că, după aceea, s-ar constitui o confederație bulgaro-sârbo-muntenegreană protejată de țar. În ceea ce privește eventuale conflicte cu Austria, acestea nu sunt imposibile, dar sârbii sunt pregătiți și pentru această posibilitate. Într-o telegramă din 28 iunie din Belgrad, se anunță că principele are încă comanda supremă și cartierul general este stabilit lângă Morava, fiind săpate șanțuri de fortificare de-a lungul malului sârb dunărean și dându-se ordine ca rezerviștii să culeagă recoltele de pe câmp, în timp ce principesa, în fruntea femeilor belgradene, își pune serviciile la dispoziția spitalelor și ambulanțelor.

Anul IX, nr. 70, 23 iunie, p. 3 – „Apărătorul Legei” și Tipografia Națională: Autorul face comentarii pe baza unui articol din ziarul „Apărătorul Legei” spre a da o explicație privind cheltuirea banilor contribuabililor, cu referire la fostul primar Gane, patron asociat al Tipografiei Naționale, căreia un tipograf evreu, Goldner, consideră că acesta i-ar fi acordat multe facilități în detrimentul altor tipografii. Eminescu urmează cu date istorice traseul personal al evreului, începând de la preluarea abuzivă (fără licitație) a publicității oficiale din mâna lui Gheorghe Asachi, creatorul acesteia, făcând apoi o comparație între prețurile practicate de industriașul evreu și cele ale Tipografiei Naționale, constatând că toate lucrările mai importante le-a obținut Tipografia Națională prin licitație și mai ieftin decât tipograful evreu, iar prețul minim pe care l-a cerut Tipografia Națională (149 lei) pentru

tipărirea bugetului comunal este un preț de concurență, care a fost oferit „numai pentru ca d. Goldner să nu poată lua lucrarea”. „Căci cunoaștem foarte bine ieftinătatea aparentă a concurenței jidovești. Ieftin la început, până ce se ruinează industriașul, român, scump și rău în urmă, când evreul a ajuns a stăpâni terenul economic.” Eminescu arată că contribuabilul-tipograf ar trebui să învețe ceva economie politică pentru a putea înțelege legile concurenței și, ca urmare, elementele care conduc la formarea prețului. „Prețul conține cheltuie[li]le producerei, plus un excedent care să facă cu putință reproducerea. E evident că minimul de preț de 149 l[ei] nu reprezintă nici macar producerea lucrării și că tipografia pierde momentan, numai ca să respingă agresiunea economică a concurentului evreu...” Poetul consideră că și dacă tipografia nu ar fi lucrat mai ieftin decât tipograful evreu, atunci era datoria autorităților românești să o prefere, fiind a noastră, și să facă după cum procedează evreii cu ai lor, conspirând împotriva creștinilor în sinagogă: „acolo se fixează prețurile, când concurența din partea creștinilor e nimicită și când se simt ei stăpâni pe vrun teren economic. Acolo se hotărăște moartea economică a meseriașului român, la autoritatea ocultă a statului în stat, în comitetele ascunse ale alianței universale”.

Anul IX, nr. 71, 25 iunie, p. 2 – Școala comunală de meserii: Autorul arată că examenele acestei școli se vor ține în 26 și 27 iunie, ocazie cu care vor fi prezentate, în timpul examenelor, obiectele confecționate de elevi și încurajează publicul să participe la expoziție pentru a vedea progresele tinerilor meseriași. Expoziția este împărțită în trei ateliere: ciobotărie, croitorie și tinichigerie, ultimul fiind înființat doar de trei luni, dar prezentând deja o varietate de obiecte executate foarte bine.

Anul IX, nr. 71, 25 iunie, p. 3 – Lucrarea din care mai jos publicăm...: Autorul face referire la un studiu realizat de Mihailic de Hodocin referitor la cercetările geognostice din Munții Moldovei, lucrare actuală cu atât mai mult cu cât, în viziunea poetului, concluziile descoperirilor prezentate acolo nu au fost nicicând utilizate, mai ales cele referitoare la mine și locurile unde au fost descoperite metale. Autorul concluzionează că studiul reprezintă una dintre primele lucrări de economie politică, efectuată într-o epocă în care nimeni nu se gândea la acest lucru.

Anul IX, nr. 73, 2 iulie, p. 3 – Școala Tehnică din Iași: În acest articol, autorul comentează pe marginea examenelor teoretice și practice care au avut loc la Școala Tehnică din Iași, arătând că, la examenul practic, elevii au realizat și expus lucrări de strungărie și fierărie, poetul constatând că lipsa preocupării românilor pentru industrie nu o constituie lipsa talentului, ci conjuncturile economice în care trăiesc și concurența statelor vecine. Urmează apoi o prezentare a parcursului intelectual practic al directorului școlii, Gheorghe Constantinescu, omul care ar sta la baza bunelor rezultate ale elevilor, care au făcut ca funcționarii publici ce au efectuat inspecții în timp să fie mulțumiți de progresele școlii, dar care acum era suspendat din serviciu.

Anul IX, nr. 73, 2 iulie, p. 3 – Mobilizare în Austro-Ungaria: Autorul comentează știrile de război din ziarul „Telegraful român”, accentuând semnificația lor politică, dar descrie și echipamentele militare, în special făcând referință la „conscrierea cailor”, menționând că Ministerul de Război din Austro-Ungaria probabil că are o listă cu toți caii buni și necesari pentru armată, care, în timp de război, sunt recrutați asemenea oamenilor, încheind articolul cu concluzia: „un om costă în Austro-Ungaria mai puțin decât un cal”.

Anul IX, nr. 74, 4 iulie, p. 3 – Bătrânii noștri erau practici...: Eminescu face o comparație între bătrânii noștri, care se pricepeau la problemele administrative, la cele financiare și

chiar la economie politică, și francezii noștri, adică românii care în urma unor studii de câțiva ani la Paris nu au o gândire la fel de avansată. Ca să dovedească acestea, oferă date statistice dintr-o dare de seamă privind mișcarea populației și starea producției agricole din anii 1837, 1838 și 1839 din Țara Românească și concluzionează că pentru a conduce economia generală a unui popor, bazată pe înmulțirea permanentă a claselor muncitoare, bunăstarea satelor și orașelor, cultura vitelor și a pământului etc., este nevoie și de o gândire sănătoasă, de cunoașterea proporțiilor potrivite dintre mijloacele de întrebuințare și scopul urmărit, adică raportul corect dintre forurile de administrație și forțele de producție ale societății.

Anul IX, nr. 75, 7 iulie, p. 3 – Franța (O deputațiune...): Consistoriul evreiesc din Franța solicită ministrului de Externe, ducelui Décazes, ca guvernul să nu încheie nicio convenție comercială cu România, până în momentul în care evreii nu obțin aceleași drepturi cu românii.

Anul IX, nr. 75, 7 iulie, p. 3 – Economia națională și d. A. Vlădescu, doctor în drept, doctor în medicină: Autorul face comentarii pe baza cărții publicate de A. Vlădescu, *Cauzele crizei financiare în România*, procedând la demascarea insuficienței cunoștințelor de gramatică, de geografie și de economie politică ale acestuia, dorind să arate prin aceasta discrepanța dintre o pregătire intelectuală adecvată și fluturarea unor titluri obținute la instituții de învățământ străine. Cu exemple punctuale din opera doctorului, poetul concluzionează că principalele cauze ale crizei financiare sunt de fapt: lipsa învățării acelei „ramuri a filosofiei de stat” numită gramatică și interferarea insuficientelor cunoștințe în domenii de activitate incompatibile cu domeniul lor de cunoaștere.

Anul IX, nr. 77, 11 iulie, p. 3 – România și cestiunea Orientului: Autorul comentează pe baza știrilor din presa străină, referitoare la atitudinea pe care o va lua România în legătură cu chestiunea Orientului. „Pester Lloyd”, oficios unguresc, ar dezminți știrea legată de presiunea pe care ar pune-o țara noastră asupra Turciei pentru a obține concesiile internaționale și chiar posesia Deltei Dunării. „Neue Freie Presse”, ziar vienez, crede că cestiunea Deltei este de interes internațional (al marilor puteri în mod egal) și ar trebui să facă obiectul unei conferințe europene. „Norddeutsche Allgemeine Zeitung”, ziarul principelui Bismark, este de părere că războiul din Serbia nu îndreptățește România să aibă vreoaia pretenție și că neutralitatea țării noastre nu poate ajunge până la revendicarea Deltei Dunării. În urma acestor semnale de alarmă, ar fi urmat dezmințiri, posibil chiar de la București, cum că propunerile transmise Porții de către România nu ar avea conținutul care i se atribuie, ci solicită doar instituirea unui *modus vivendi* mai avantajos între țara noastră și Imperiu. „Limbăgiul cel lunecos al diplomației, care îmblânzește toate expresiile c-o artă stilistică rară, nu e făcut pentru a ne lumina asupra cestiunii – *sed relata refero*”, concluzionează poetul.

Anul IX, nr. 78, 14 iulie, p. 3 – România și cestiunea orientală (O telegramă...): Autorul arată că o telegramă a ziarului „Neue Freie Presse” anunță că ministrul de Externe român a prezentat la Constantinopol un memoriu, prin care sunt cerute concesiile însemnate, iar în cazul când nu vor fi acordate, România va trece la acțiune. Se spune, în continuare, că, în urma inițiativei austro-ungare, puterile au respins memoriul ca fiind un întreg care nu se poate diviza în părți spre dezbateri.

Anul IX, nr. 79, 16 iulie, p. 3 – Turcia (În 3/15 iulie s-a ținut...): În articol se arată că avut loc la Înalta Poartă un Consiliu de Miniștri important, care a avut ca obiect de dezbateri reformele de introdus în imperiu. După ce sunt enumerați cei prezenți la întrunire, se

arată că Marele Vizir a luat cuvântul, indicând faptul că finanțele sunt ruinate, creditul statului este distrus, în administrație se întâmplă numai abuzuri și toate duc țara la ruină; prin urmare, este necesară constituirea unor instituții adecvate, înțelepte, care să aducă siguranță și să prevină răul. Apoi a vorbit președintele Consiliului de Stat, care cere să se introducă sistemul discuției libere și amânunțite în locul consultațiilor secrete și atotputernice existente. În urma discuțiilor, a fost aprobată reforma președintelui Consiliului de Stat, și anume înlăturarea absolutismului. Autorul enumeră apoi pretențiile din memoriul României: „recunoașterea oficială a numelui «România»; recunoașterea rangului diplomatic al agentului său din Constantinopol; dreptul de a bate monede cu efigia Domnului; dreptul de a acorda decorații și de a încheia convenții comerciale etc.; reglarea mai multor chestiuni de hotărnicie, a poziției pescarilor români din Chilia și chestiunea unei părți a Deltei Dunării”.

Anul IX, nr. 79, 16 iulie, p. 3 – Cestiunea Orientului (Ziarul oficios...): Autorul comentează asupra unui articol din ziarul oficios „Post”, care stipulează că Austria ar putea anexa Bosnia, că Serbia și Muntenegru ar deveni autonome, că Bulgaria ar avea poziția pe care o are România, că Grecia ar putea lua insulele, în special Creta, și alte câteva districte din nord, că Turcia ar rămâne pe continentul european numai cu Constantinopolul și o parte a Rumeliei. În urma acestor schimbări, ar apărea, firesc, și problemele politice, care ar putea fi contracarate printr-o confederație dunăreană, iar puterea care ar fi însărcinată cu protectoratul acestor provincii ar putea fi numai Austria. Se amintește pe scurt și de posibilă poziție a Rusiei în acest context. Poetul contracarează politica comercială bazată pe liberul schimb propusă Austriei de către ziar, prin exemplul țării noastre, explicând că protectoratul austriac înseamnă sărăcirea și sleirea populațiilor respective. În locul unei culturi naționale care să înflorească prin intermediul claselor proprii pozitive, aceste clase s-ar converti în mijloc de trai pentru un popor străin și pentru o cultură străină. „Acele popoare ar ajunge la proletariatul plugului, ar fi silite să asude o zi pentru o cutie de chibrituri, să plătească cu greua lor muncă agricolă secăturile și nimicurile industriale ale mult civilizațiilor austrieci... Numai o Confederație Dunăreană cu o politică comercială protecționistă și sub protectoratul său propriu și al nimănui altcuiva ar conține în sine sâmburi de dezvoltare adevărată.”

Anul IX, nr. 81, 23 iulie, p. 2-3 – Convențiunea de comerțiu...: În articol se discută despre ratificarea convenției comerciale cu Rusia, încheiată sub fostul guvern și actualizată în ultimele zile, care, asemenea convenției comerciale încheiate cu Austro-Ungaria, se înscrie pe aceeași linie pozitivă a intereselor comerciale românești. Eminescu amintește de avantajele reciproce stabilite prin aceste convenții, cu privire la export, vămi, navigație, tranzit, dar și privind poziția comercianților străini în țara noastră, precum și drepturile și libertățile comerciale ale acestora. Aceste convenții sunt importante și din punct de vedere politic, dar mai ales economic, România înscriindu-se, astfel, după trei secole, pe o traiectorie productivă spre independență. Adică, explică autorul, țara noastră și-a recăpătat exercitarea dreptului de a încheia tratate și convenții comerciale cu alte puteri, în toată suveranitatea ei. În continuare, el comentează cele două convenții, considerând că baza lor o reprezintă liberul schimb asociat cu protecționismul. Astfel, industriile noastre sunt protejate în fața concurenței străine, poetul exemplificând prin faptul că cerealele românești sunt reglementate prin cele două convenții pe baza liberului schimb, iar industria zahărului pe baza protecționismului. Dacă pentru zahăr se plătea, înainte de convenții, 7,25% vamă la import sau 5,25 franci la suta de kilograme, după încheierea

convențiilor se plătește o taxă de patru ori mai mare (28,5% sau 20 franci la suta de kilograme), suficient pentru a proteja și încuraja industria noastră de zahăr.

Anul IX, nr. 89, 13 august, p. 3 – Fier și oțel: Autorul comentează asupra solicitărilor consulatelor austro-ungare din Iași și București privind reducerea tarifelor de transport pe calea ferată, astfel încât exportul de fier și oțel din Austria să se realizeze mai ușor; de asemenea, consulatele au făcut solicitări pentru aceeași chestiune și administrației căilor ferate austro-ungare, astfel încât aceste produse de export să poată concura cu produsele similare germane. Aceste solicitări, însă, au avut ca rezultat numai o reducere a taxelor pe calea ferată. Poetul nu vede cu ochi bun protejarea produselor austriece care invadează piața românească: „Într-o zi ne-am putea pomeni cu un fel de *tractat de comerț* între administrația drumului de fier și guvernul austriecesc care să stabilească o reducere de taxe pentru toate produsele austriecești, chiar pentru cele cuvântătoare...”, el referindu-se aici la faptul că cei care emigrau dinspre Austria și se stabileau în țara noastră, se declarau mai apoi supuși austrieci și refuzau să se supună legilor noastre.

Anul IX, nr. 90, 15 august, p. 3; nr. 92, 20 august, p. 3; nr. 93, 22 august, p. 2-3 – Revista statistică: În această serie de articole, Eminescu reproduce volumul *Cercetări demografice asupra populației României și în special a districtului și orașului Iași*, scrisă de dr. V.I. Agappi, care cuprinde o dare de seamă despre starea „sanitară” a poporului român. Deși chiar autorul studiului recunoaște că lucrarea prezintă și unele neajunsuri „imanente izvoarelor statistice de care s-a servit”, poetul consideră că concluziile acestuia „sunt poate încă sub icoana realității” și că progresul în salturi înseamnă a da, de fapt, înapoi. Poetul continuă comentariul său cu enumerarea unor piedici în calea progresului nostru: politica morală exercitată de biserici a fost desființată prin loviturile frecvente date acesteia; nevoile exagerate ale „franțuzitei plebe de sus” au dus la creșterea înzecită a muncii păturii rurale, fără ca cineva să ia în calcul puterea fizică și intelectuală a acesteia; s-au instaurat taxe mari pentru căi ferate „pe care n-avem ce căra” și este susținut în continuare un „ignorant proletariat al condeii”. În opinia poetului, organizația socială a țării noastre are două secțiuni: una constând într-o mulțime de vorbe goale din zecile de publicații mari și mici apărute în țară și alta constând în „sărăcirea și mortalitatea reală a populației”. „Fiecare cap «qui a fait ses études en France» dormind pe bilardurile din cafenele, ne costă sute de țărani morți prin mizerie, prin supraexploatarea puterilor lor fizice, prin absoluta lipsă de bucurie și de dulceață a traiului.” Deși autorul studiului vorbește, în calitate sa de medic, despre cauzele fiziologice ale acestei devastări a poporului român, Eminescu leagă aceste cauze de efectele altor cauze, mai generale, „efectele presiunii sociale asupra claselor de jos, a lipsei de cruțare, a barbariei cu care *plebs scribax* tratează la noi poporul”. „Expresia cristalizată a acelor epidemii spirituale și fizice sunt temnița și spitalul. În caracterele degenerate ale celei dintâi vezi lipsa de religie, lipsa de conștiință de drept, născute prin subminarea bisericii; în organismele decrepite ce ni se prezintă-n spital, ni se arată jărtfele presiunii economice.”

Anul IX, nr. 106, 26 septembrie, p. 2 – Dacă prețul convenției comerciale...: Poetul își declară dezacordul în ceea ce privește convenția comercială italo-română, al cărei conținut îndreptățește evreii a avea drepturi egale cu ceilalți cetățeni ai statului român. El face diferența între italienii de confesiune israelită și evreii pur și simplu, cei din urmă având – în opinia poetului – apucături și obiceiuri nepotrivite în ceea ce ne privește pe noi, românii, deși trăiesc „din sângele și sudoarea noastră”.

Anul IX, nr. 106, 26 septembrie, p. 3 – Un precedent cu temeii: Autorul se referă în acest articol la o corespondență cu ziarul „Neue Freie Press”, în care se arată faptul că un tribunal a refuzat unui evreu austriac înscrierea casei pe care acesta a cumpărat-o, deoarece convenția comercială încheiată cu Austro-Ungaria are un termen de existență de zece ani, pe când casa este cumpărată pe termen lung (pe *veci*) și, prin urmare, depășește termenul convenției. Concluzia este că imobilul va fi înscris, numai dacă proprietarul declară că l-a cumpărat pentru zece ani.

Anul IX, nr. 108, 1 octombrie, p. 2; nr. 109, 3 octombrie, p. 2 – Periodul al doilea...: În acest articol, este prezentat Grigorie Ghica Voievod, care a domnit în perioada dintre Războiul de treizeci de ani și Revoluția franceză. Fiind om înțelept și învățat, el făcea dreptate săracilor, construia școli și susținea învățătura, pedepsea nedreptățile, dările erau potrivite pe măsura puterii sătenilor, oamenii erau bine îmbrăcați, țara prospera. Om de caracter, el a înțeles că puterea domniei stă în bunăstarea poporului. Astfel, înființează o fabrică de postav, construiește școli, pavează orașul Iași, aduce apă în oraș. Faptul că nu ceda și nu se pleca în fața puterii austriece a dus, în final, la asasinarea sa.

Anul IX, nr. 110, 6 octombrie, p. 3 – Bibliografie [„A apărut chiar acum...”]: Se anunță apariția „Calendarului bunului econom” pe anul 1877, autori: Comșa și Eugen Brote, care poate fi comandat la Sibiu, la Iosif Drotleff et Comp., pentru suma de 50 cr. Articolul cuprinde, pe lângă câteva scrieri literare (nuvela *Popa Tanda* și câteva poezii), următoarele articole cu referiri economice: *Economia câmpului* (Tractarea gunoiului de grajd; Ghipsul; Cenușa și găinațul; Alegerea sămânței; Stârpirea tăciunelui; Cultura trifoiului; Plugul; Grapa; Greutatea fructelor și semințelor mai îndatinate; Timpul încolțirii și vegetațiunii la diversele plante agricole; Volumul diverselor nutrețuri; Greutatea corpurilor mai îndatinate), *Economia vitelor* (Alegerea vitelor de prăsilă; Mulsul vacilor; Ceva despre oierit; Ce avem de observat când cumpărăm cai?; Vârsta cailor; Cât timp poartă animalele agricole?), *Pomăritul* (Părțile pomului; Prășirea pădureților de altoit; Despre altoire îndeobște; Surceii nobili; Ceara și rășina de altoit; Altoirea în despicătură; Copularea; Ocularea), *Vieritul* (Culesul strugurilor; Spălatul buților; Cum să fie pivnița?), *Stupăritul* (Date statistice), *Legumăritul* (Cultura fragilor), *Mătăsăritul* (Păstrarea sămânței; Schimbarea pielei; Omidăria; Nutrirea omizilor), *Mijloace în contra unor primejdii grabnice la oameni, Varietăți ș.a.* Poetul prezintă această publicație, considerând că agricultura este un „izvor însemnat al bogăției naționale, este aproape singura meserie a poporului român”, iar acest calendar cuprinde o varietate de „învățăături practice pentru trebuințele zilnice”, necesare atât meseriașului, industriașului și comerciantului, cât și învățătorului, preotului ori funcționarului.

Anul IX, nr. 113, 13 octombrie, p. 3 – Prelecțiuni publice [„Duminică în 17 octombrie...”]: Autorul face comentarii pe marginea prelegerilor susținute de A.D. Xenopol la Universitate. Prima prelegere a avut loc în data de 10 octombrie, iar a doua urma să aibă loc în 17 octombrie (având ca obiect *Istoria industriei române*). Subiectul primei prelegeri l-a constituit starea predominant agricolă a unei țări (cum este și țara noastră) și neajunsurile ce rezultă din aceasta, și anume: în primul rând, o balanță comercială defavorabilă (se menționează aici datoria noastră publică de aproape 50.000.000 lei noi anuități, apoi indivizi care petrec mult timp în străinătate, lux, scăderea comerțului cu produse proprii etc.); în al doilea rând, epuizarea puterii de producție a pământului, datorată lipsei de îngrășământ natural a acestuia (de gunoierie); în al treilea rând, funcționarismul (neavând o industrie, cei care nu pot lucra în mediul agricol se vor îndrepta către slujbele oferite de stat – și aici se încadrează majoritatea clasei culte). Legat

de acest fapt, poetul consideră că funcționarismul împinge statul către lupta partidelor personale, ceea ce face imposibilă înființarea unui guvern democratic, fondat pe ideea de libertate (votanți fiind ori țărani – neștiutori de nici unele – ori funcționarii și agricultorii, după interesele proprii). În opinia poetului, clasa cea liberă, a industriașilor, lipsind cu desăvârșire, va lipsi și libertatea și, prin urmare, nici democrația nu este posibilă. În ultimul rând, se va produce o scădere a populației, bazată pe epuizarea fizică a țăranilor și pe diminuarea căsătoriilor. Hrana țăranilor este insuficientă – „un bou la 53 locuitori pe an; un miel la 66; un porc la 26; două păseri pe an de locuitor; ceea ce echivalează cu unul sau două dramuri de carne pe zi de locuitor” –, prin urmare, și mortalitatea crește (în 1873, numărul deceselor era cu 226 mai mare decât cel al nou-născuților). În ceea ce privește căsătoriile, acestea sunt în scădere, deoarece pentru clasa cultă există o nesiguranță a posturilor de funcționari, iar pentru clasa țărănească sunt foarte dificile formalitățile pentru realizarea căsătoriei. Concluzia poetului este: „o țară nu poate rămâne curat agricolă fără a primejdui existența sa”.

Anul IX, nr. 116, 22 octombrie, p. 3 – Prelecțiuni publice [„Duminică în 24 octombrie...”]: Articolul anunță a treia prelegere publică a lui A.D. Xenopol, iar poetul sumarizează, la începutul lui, ideile principale ale celei de-a doua prelegeri privind starea precară a agriculturii românești: lipsa irigațiilor ori a drenajelor și a gunoirii periodice – țăranul, care nu are decât un petic de pământ (de 4 fălci), nu-și permite să-l lase necultivat o vreme sau să schimbe cultura de pe el (porumbul), astfel că pământul se secătuiește. Practic, în țara noastră, nimeni nu se ocupă de progresul agriculturii. În loc ca veniturile moșiilor să fie utilizate pentru îmbunătățirea agriculturii, ele sunt cheltuite în orașe sau în străinătate. Autorul notează cum în alte țări există un număr mare de școli de agricultură și pomicultură (peste 150 în Prusia), spre deosebire de patria noastră, unde sunt numai două și există comisii care susțin agricultura (în Belgia), iar la noi – nimeni. Ministerul nostru de resort (al Lucrărilor Publice și al Agriculturii) este numai cu numele. Autorul redă apoi istoricul industriei noastre, începând cu industria mătăsii. Astfel, în anul 1853, a luat ființă în București o companie sericicolă, care avea ca angajate cam șase lucrătoare franceze și aproximativ 40 de lucrătoare române. Însă, deoarece sămânța viermilor de mătase din Franța și Italia contactase o boală, negustorii acestor țări au căutat să și-o procure din țara noastră, fapt ce i-a îndemnat pe sericicultorii români să producă sămânța, în loc să se preocupe de prelucrarea mătăsii. În final, când producătorii străini și-au revenit, nu au mai avut nevoie de sămânța noastră și fabrica s-a închis. Astfel, în anul 1869, producția la export a viermilor de mătase a crescut la 3.5000.000 lei noi, iar în anul 1873 a scăzut la 22.000 lei noi. Deși compania românească ceruse Guvernului să nu permită exportul sămânței, pentru a motiva producătorii locali să se ocupe de producerea mătăsii (cultura gogoșilor de mătase), acest lucru nu a fost luat în seamă. În ceea ce privește industria cerii, autorul dă vina tot pe nepăsarea Guvernului, menționând că, încă de pe vremea lui Alexandru cel Bun fusese oprit exportul acesteia, însă începând din 1852 se observă o scădere majoră a exportului de ceară românească și o creștere importantă a importului, astfel că în anul 1866 s-a ajuns la 4.5000.000 lei noi. Autorul consideră învechită metoda de lucru din cultura albinelor de la noi din țară – distrugând albinele din stup pentru a obține mierea –, spre deosebire de metoda lui Drierson, introdusă peste Carpați, care presupune manipularea unor rafturi mobile pentru colectarea mierii și a cerii din stup. În acest mod, nu numai că albinele nu sunt ucise, ci ele produc chiar de 3-4 ori pe an. Astfel, produsele apicole străine au costuri mai mici decât cele românești, ceea ce a dus la o scădere drastică a producției de ceară la noi. Urmează, în continuare, industria petrolului, aflată în declin, neputând concura cu petrolul american, care este mai

bine distilat. Apoi, autorul se referă la industria postavurilor, slab dezvoltată și ea, din cauză că Guvernul face cumpărături din străinătate pentru armată, în loc să susțină fabricile autohtone. Astfel, au fost falimentate fabricile Băleanu și Kogălniceanu, ultima fiind preluată de Eugen Alcaz, care s-a zbatut fără ajutorul statului, însă cu multă energie, să producă postavuri de bună calitate, care încă mai au căutare pe piață. Au fost înființate multe societăți de asigurare, dar ele au ca bază „principiul loteriei”, deși rețin importante sume de bani în țară, ceea ce nu vedește – în opinia lui Xenopol – niciun progres vizibil. În ceea ce privește drumurile de fier, autorul consideră că au fost construite mai mult în interesul străinilor, cheltuielile lor fiind de peste 40.000.000 lei anual, ele raportând numai 2.000.000 lei anual. Diferența o constituie ieșirile din țară („preumblarea mai comodă”) a 30.000 de indivizi, pe banii a 700.000 de contribuabili. Autorul consideră că ar fi fost un câștig important pentru interesele țării, dacă s-ar fi realizat un drum de fier între Galați și Marea Neagră și, acolo, un port pentru exportul grânelor românești.

*Anul IX, nr. 124, 14 noiembrie, p. 3 – **Iarăși evreii***: Poetul reproduce un articol din publicația „Archives israélites”, ce comentează asupra încheierii unui tratat de comerț cu România, care ar trebui „să angajeze principiile cele mai grave a[le] dreptului nostru public”. A fost semnată o convenție comercială provizorie până în luna aprilie a anului următor, însă se dorește reasigurarea în favoarea egalității civice ca în Franța. În Anglia a fost votată o rezoluție a Camerei de Comerț din Bradford în care se specifică că „Lordul Derby este invitat să nu semneze nici un tractat cu România prin care supușii britanici de rit israelit ar putea fi expuși la restricțiuni sau incapacități oarecare”. Poetul dezaproabă aceste presiuni, considerând că evreii din Franța, Anglia și Italia „nu doresc drepturi civile pentru sine, ci mediat pentru confrății din Rusia și Austria.

*Anul IX, nr. 125, 17 noiembrie, p. 2-3; nr. 126, 19 noiembrie, p. 3; nr. 127, 21 noiembrie, p. 2-3; nr. 129, 26 noiembrie, p. 2; nr. 130, 28 noiembrie, p. 2 – **Se vorbește că în Consiliul...***: Autorul prezintă poziția românilor din Austro-Ungaria în cadrul politicii externe, menționând că românii doresc numai „menținerea unității reale a limbii strămoșești și a bisericii naționale”, „libertatea spiritului și conștiinței lor” – „românul se vrea pe sine”. Românii bucovineni (aflați sub putere austriacă), spre exemplu, nu au aceleași libertăți precum evreii, lipovenii, calvinii; moșiile mânăstirilor românești s-au transformat în avere a statului, care s-a implicat, astfel, în întreținerea școlilor, a spitalelor etc. Drepturile asupra drumurilor, morilor, crâșmelor, podurilor, pădurilor, târgurilor, precum și asupra proprietății mari și mici din regiunea Moldovei se află în mâna proprietarilor, nu a statului sau a domnitorului și, prin urmare, fiecare poate dispune de aceste bunuri după cum vrea, fără a fi nevoie de vreo aprobare. Economia privitoare la moșiile episcopale și preoțești are drept scop „binele religiunii și al indigenilor”, iar veniturile acestora se constituie în „casa fondului religios” și vor fi utilizate pentru „cerințele cultului și ale păstoriei”, pentru înființarea de școli și alte instituții aferente. Există plângeri că învățătorii sunt „de altă lege și de altă limbă” și că încetul cu încetul se dorește chiar scoaterea religiei din școlile nebisericesti. În ceea ce privește asupra Ungariei, aceasta și-a exploatat din punct de vedere economic popoarele, cultivând extensiv și „barbar” pământul, pustiind pădurile, modificând clima și creând un mediu propice epidemiilor, rămânând însă strâns legată economic de Austria. Ungaria exportă lână în Europa, însă folosește postav austriac; exportă porci, însă consumă mezeluri austriece etc. Acest sistem economic va conduce, ca și la noi, la „mortalitatea și sărăcirea populației producătoare, a țăranului”, ajungând la regresul agriculturii și la o exploatare din ce în ce mai excesivă a pământului. Împutinându-se clasa producătoare și crescând clasa neproducătoare (a avocaților,

funcționarilor, politicienilor etc.), va scădea și natalitatea. Întrebarea este: de ce își sacrifică Ungaria populația (care se află într-o continuă scădere), menținând alianța evreo-austriacă, în loc să se înțeleagă cu cele cinci naționalități conlocuitoare de pe teritoriul ei? Răspunsul autorului este: „din deșertăciunea de a stăpâni naționalitățile”. În continuare, se urmăresc elemente de politică externă: împăcarea ungarilor cu Croația, persecutarea sârbilor sub administrația ungurească, „înecarea puținului spirit național” al slovacilor, chiar și măsurile împotriva sașilor, care fuseseră aliații lor privilegiați înainte de 1848. Se amintește despre „fuziunea” Transilvaniei cu Ungaria, realizată împotriva voinței și interesului poporului român și despre faptul că legea este una pentru unguri și alta pentru românii din Transilvania, urmărindu-se în fapt maghiarizarea acestora.

Anul IX, nr. 128, 24 noiembrie, p. 3 – Rusia [Pe când înlăuntrul României...]: În timp ce România se confruntă cu o acută criză financiară cu impact asupra activităților private și publice, armata Rusiei își adună trupele în Basarabia, obligându-i pe români să mențină în stare de alertă un număr însemnat de ostași, ceea ce înseamnă cheltuieli suplimentare. De asemenea, acest fapt dăunează și situației financiare a Turciei. Autorul observă că astfel de pregătiri ca acelea făcute de Rusia nu pot avea în vedere numai asigurarea păcii.

Anul IX, nr. 132, 3 decembrie, p. 3 – Consiliul Județean de Iași: Articolul consemnează măsurile hotărâte de Consiliul Județean Iași cu privire la starea sanitară a populației, școala rurală și încurajarea sectorului producției agricole. În ceea ce privește măsurile luate referitor la starea sanitară a populației, din cauza mortalității crescute din județ, consiliul a alocat o sumă echivalentă cu aproape o treime din bugetul său pentru serviciul sanitar (și anume, câte o subvenție de 2.000 lei noi, alături de un privilegiu pe cinci ani, pentru fiecare dintre cei care ar deschide o farmacie în plasele Turia, Braniște și Stavnic). Poetul consideră că această măsură, deși este bună, nu ajută prea mult populația rurală a cărei mortalitate are drept cauză mizeria, iscată din greutățile fiscale și angajamentele oneroase. În ceea ce privește școala rurală, consiliul a hotărât alocarea unor sume pentru premiarea elevilor silitori, pentru construirea de școli în comunele fără venituri, dar și pentru mărirea salariilor învățătorilor plătiți numai de la bugetul comunal, precum și pentru premiarea acelor învățători care au rezultate bune de promovabilitate a elevilor. Și în acest caz, poetul are câteva comentarii: învățătorii plătiți de către stat stau mai prost decât cei plătiți numai de comune, iar cei care se preocupă să aibă școli sunt în general răzeșii („partea cea mai liberă a populației”) sau satele cu oameni mai avuți. Învățătorii sunt, în principiu, preoții care au terminat seminarul Socola și pentru care predarea reprezintă o ocupație secundară. În legătură cu premiarea învățătorilor pentru înscrierea și promovarea cât mai multor elevi, poetul consideră măsura ca fiind periculoasă: „Un învățător *indulgent* (ca să nu zicem rău), într-un sat *populat*, va înscrie și va promova mai mulți elevi decât unul *bun* într-un sat *puțin populat*.” Și exemplifică prin exemplul unui învățător (dintre cei mai buni) din satul Gropnița, un sat mic din comuna Miseștii, plasa Copou, care are numai 10-15 elevi, însă care valorează mai mult decât cei 100 de elevi din alte comune, care au învățători superficiali. Apoi, o măsură luată de consiliu pentru stimularea agricultorilor este reînființarea expozițiilor, cu efecte benefice binecunoscute. Printre alte măsuri, considerate utile, se numără și oferirea unui premiu pentru concursurile de alergare pentru cai și reducerea taxelor pe drumurile județene.

Anul IX, nr. 135, 12 decembrie, p. 3 – Robie modernă: În acest articol autorul dezbate problema lucrului în zilele de duminică și de sărbători. În Anglia se discută dacă nu ar fi bine să se lucreze în aceste zile, însă biserica de acolo se opune și poetul este în asentimentul ei, considerând că acest fapt ar fi în defavoarea săracilor, care nu ar mai

avea „partea lor de odihnă și bucurie” în această lume și așa crudă pentru ei. Totuși, în România – „țara absolutei libertăți” –, acest lucru nu este cu puțință, lucrătorul neputându-se bucura nici de ziua de duminică, nici de ziua de sărbătoare, „nici de răgazul pe care *Scriptura* îi asigură până și animalelor”. Eminescu este împotriva considerării omului drept o simplă mașină ori o unealtă folosită numai pentru muncă, în scopul producerii de bunuri. Face o comparație între om și vită, demonstrând că aceasta din urmă este îngrijită în caz de boală, este încărcată pe măsura puterilor ei, practic este cruțată în interesul proprietarului, căci pierderea ei înseamnă cumpărarea alteia, ceea ce ar fi mult mai costisitor. În ceea ce privește soarta omului, el poate fi înlocuit cu altul... „Nevoia e o dăscăliță amară, care primește orice condiții.” Deși în alte țări există societăți pentru apărarea animalelor, iar organizarea socială și religia îi asigură lucrătorului zile de odihnă, la noi în țară acest lucru ar fi o minune, ca omul („organismul cel mai nobil de pe pământ”) să aibă o soartă mai bună decât o are animalul („organismul cel inferior”). Prin acest preambul, poetul dorește să atragă atenția, de fapt, asupra muncitorilor din fabrica Regiei Monopolului Tutunurilor. Aceștia (244 de lucrători în total) lucrează câte 12-14 ore pe zi continuu, fie duminici, fie sărbători. Eminescu consideră că, chiar dacă Regia este nevoită să procedeze astfel pentru a se susține, soarta omului care produce este mai importantă decât „soarta dividendelor”. Iar primăria, care a decis, totuși, să ordone comercianților respectarea duminicilor și sărbătorilor, ar trebuie să ordone și fabricilor același lucru. De asemenea, el supune administrației orașului și problema siguranței lucrătoarelor, care pleacă noaptea de la fabrică și sunt întâmpinate de „obrăznicia stâlpilor de cafele”, și sugerează înmulțirea numărului de felinare – care să fie și aprinse – și a numărului de sergenți de noapte.

*Anul X, nr. 1, 5 ianuarie, p. 3 – **Bugetul pe anul curent...***: Autorul consideră greoaie dezbaterile bugetului pe anul curent, având în vedere ideea vehiculată că sunt prea mulți angajați în toate ramurile și se pot face reduceri de personal fără a afecta în vreun fel aparatul administrației materiale și juridice. Mai ales, este dificil să se deosebească sinecurele de funcțiile care chiar realizează un serviciu real. Lucrul în sistemul administrativ necesită cunoștințe specifice de economie națională, statistică, finanțe și legislație. Autorul continuă, exemplificând cu tipologia subprefecților, comparând regimul vechi („epoca de atârănare economică”) cu noua stare de fapt. În trecut, subprefecții aveau o funcție bine hotărâtă, chiar dacă remunerația lor era minimă. Ei se îngrijeau ca țaranii să nu-și lase ogoarele proprii nelucrate, chiar dacă lucrau și pentru boieri. Și, deși guvernul consta într-o clasă de privilegiați, totuși, se încerca o armonizare a intereselor clasei dominante cu clasa muncitorilor. În regimul actual, când țara poate fi condusă unilateral de reprezentanți ai unei singure clase sociale exclusive, acest ideal al armonizării intereselor s-a pierdut. În încheiere, poetul menționează că se abține de la o dezvoltare pe larg a problematicii, căci ar însemna să facă un studiu vast despre importanța administrației și despre faptul că țelul statului ar trebui să urmărească „bunul trai al claselor muncitoare și emanciparea lor de sub presiunea capitalului bănesc și fonciar”.

*Anul X, nr. 2, 9 ianuarie, p. 2-3 – **Evreii și conferința***: Articolul este împărțit în trei fascicule. Eminescu susține că drepturile publice și private ale oricărui popor sunt rezultatul muncii și al sacrificiilor, spre deosebire de seminția evreiască care își câștigă drepturile fără muncă și fără sacrificii. În opinia poetului, evreii se ocupă doar cu „traficarea muncii străine” și își aleg drept patrie acele state unde există corupție, ei urmând calea opusă tuturor. Dacă popoarele „reîntinerez de la răsărit la apus, evreii merg dinspre apus spre răsărit”. În timp ce Germania înflorește prin „energia unei rase slave germanizate”, iar America prin coloniile sale europene, evreii trec dintr-o țară în alta (Germania, Polonia, Rusia, Austria, Turcia), „fiind pretutindeni semnul sigur, simptomul unei boale sociale, a unei crize în viața poporului”. Poetul consideră că corupția socială constă în disprețul față de muncă. „Când munca unei clase într-un popor nu mai echivalează drepturile de care ea se bucură, atunci acea clasă e coruptă, atunci ea trăiește din traficul unei munci străine, atunci ea samănă cu evreul, care nicăiri nu face altceva decât precupețește lucrul străin.” În țara noastră, oricine poate să scrie și să citească are deja privilegiul de a putea fi funcționar al statului și este de așteptat ca „funcțiile ei vitale, care se întemeiază pe muncă”, să găsească un înlocuitor în „meșterii și neguțătorii răi pe care străinătatea îi zvârle din sânul ei ca pe niște elemente netrebuincioase”. Însă poetul crede că o parte din vină este și a noastră, în ceea ce privește imigrarea evreilor, căci noi am considerat că se pot absorbi și în țara noastră toate formele de cultură occidentală fără o muncă echivalentă. Apoi, se întreabă de ce se plâng evreii, când în alte țări au toate drepturile posibile: în Austro-Ungaria, în Rusia, în Turcia... În România – „locul de luptă între roiurile Răsăritului și așezările Apusului” –, unde oamenii s-au săturat de stăpâniri, evreii „nu pot fi decât cel mult suferiți”. Desigur, există și excepții de valoare, dar acestea sunt foarte puține față de majoritatea evreilor. Articolul continuă, apoi, cu explicația că, potrivit Legii monopolului băuturilor spirtoase, numai alegătorii din comune pot deschide cârciumi la sate. Când unui evreu i s-a interzis de către un prefect acest lucru, căci făcea trafic cu băuturi falsificate, faptul a fost combătut de ziarul „Pesther Lloyd” și

de „Journal des Débats”, ambele redactate de evrei. Manipulând presa, „evreii fac din jurnalistica europeană ceea ce au făcut din băuturile spirtoase la noi – otravă”. „În toate țările țin cu cel tare, niciodată cu cel apăsător, și se unesc cu acela întru traficarea și exploatarea puterilor pozitive ale poporului.” Poetul consideră că evreii nu au fost prigoniți în țara noastră, ba chiar au avut unele drepturi încă din timpul lui Ștefan cel Mare (libertatea confesiunii, dreptul liberei negustorii), însă aveau unele restricții juridice, neputând fi meseriași și proprietari (acestea erau drepturi „de sânge”). Autorul consideră că evreul nu cere „libertatea muncii productive, ci libertatea traficului”, el fiind doar un consumator, nu un producător (desigur, acceptă că pot exista și câteva excepții). Cei mai buni meseriași din țară sunt românii sau nemții sau cehii, în niciun caz evreii, opinează poetul în continuare. Reformele liberale au ajutat înmulțirea evreilor în țara noastră. Eminescu se pronunță împotriva „regulamentului organic”, care „a pus ciocoimea alături cu boierii vechi, dându-i o egalitate de drepturi pe care n-o merita”, a facilitat acestor noi aristocrați asocierea cu evreii (ca arendași pe moșiile lor) și, mai mult, a desființat breslele – clase puternice alcătuite din meseriași. Tot în urma reformelor liberale s-a facilitat obținerea unor funcții de stat („înmulțite la infinit”) de către fiii de preoți și de negustori, care găseau că acesta este un trai comod, fără multă muncă. „Libertățile nu sunt decât tot atâtea forme de nelibertăți, căci liber nu este decât omul ce trăiește din munca productivă a mâinilor sale.” Judecata dreaptă și instinctul de conservare au avut un rol principal în stabilirea măsurilor restrictive cu privire la evrei. Autorul consideră că aristocrația românească a devenit servilă în majoritatea ei și caracterizată de lene, rămânând numai o singură clasă muncitoare, exploatată la maxim, care ține pe umerii săi întreaga societate, și anume țărănimea. Însă chiar și exploatarea țăranilor a devenit grea pentru acești aristocrați, astfel încât s-au asociat cu evreii, aceștia devenind arendașii lor. Având doar drept de a cumpăra bunuri imobile, evreii ar putea prelua proprietatea de mijloc a țării, pe care o conduc deja prin arendășie, iar „neamul românesc ar ajunge cu desăvârșire proletar”. În opinia poetului, problema nu este că ei ar obține toată proprietatea, ci aceea că evreii „*nu sunt – nu pot fi români*”. Formarea „alianțe izraelite” este mai periculoasă decât alianța muncitorilor sau a iezuiților. Aceste din urmă alianțe, deși idealiste, nu au baze reale: în timp ce alianța muncitorilor consideră că „munca temeinică este singura îndreptățire pe acest pământ”, totuși nu recunoaște „capitalizarea muncii și înobilizarea ei sub forma artei, a literaturii, a științei, cari fără acea capitalizare n-ar fi cu putință.” Căci, „dacă libertatea muncii productive este motorul societății, sâmburele care-i dă consistență este capitalul”. În ceea ce privește alianța iezuiților, aceștia – conform unei teorii „pesimiste” – având impresia că majoritatea oamenilor nu își pot folosi în mod just „puținele dramuri de creieri cu care i-a înzestrat natura”, încearcă să țină clasele de jos „într-un binefăcător semiîntuneric”, având drept scop, nu cultura minții, ci „caracterul prin credințe metafizice”. Așadar, iezuitismul prigonea aristocrația spiritului, neavând „talentul” de a ține aproape pe acei „oameni seculari la care caracterul, oricare ar fi fost, rămânea cu totul neutralizat de enorma cantitate a creierului și cari vedeau toate lucrurile lumii în deplina lor claritate”. „Alianța izraelită” ar urmări scoaterea evreilor de sub opresiunea lumii (din America, Anglia, Austro-Ungaria, Franța, Italia, România, acolo unde au filiale). Prin urmare, poetul încearcă să găsească modul în care sunt oprimați în țara noastră, ținând cont de faptul că în mâinile lor se află comerțul și capitalul, o mare parte din proprietatea funciară urbană, ca și arendele din moșiile Moldovei, debitul tutunului și al băuturilor spirtoase, negustoria de import și export, adică cam tot ce înseamnă viața economică bazată pe speculă. Și se întreabă autorul: „În ce consistă grozava opresiune de care se plâng? Și, dacă se plâng, de ce nu aleg alte terenuri decât

România, alte țări unde sunt egali în toate cu cetățenii statului?” Și concluzionează: „drepturile câte nu le au, nici nu le merită”. Și amintește și de faptul că evreii „sunt totdeauna o armă a străinilor în contra noastră”, căci se asociază cu oricine. Articolul continuă cu comentarii pe marginea unui articol apărut în „Românul” – *Închipuitele persecuțiuni în contra evreilor*, care prezintă două adrese care dezmint știrile din ziarele străine (o adresă a delegaților societății „Românizarea” și una semnată de un grup de douăzeci de persoane). Singura cale prin care evreii ar putea ajunge la egalitate cu românii s-ar manifesta prin vorbirea limbii române în familie și prin căsătorii interconfesionale cu români. Poetul se îndoiește, însă, că aceste adrese – și, mai ales, prima – vor primi votul majorității coreligionarilor români. Eminescu se arată clar împotriva clasei „de proletari ai condeului” care nu vor să muncească, ci își câștigă traiul numai prin forme străine de cultură.

Anul X, nr. 41, 17 aprilie, p. 1 – Pâine și carnea: Din cauza creșterii prețurilor la pâine și carne, Consiliul comunal din Iași a decis să îi dea putere discreționară primarului și acesta a luat următoarele măsuri: introducerea ghilotinei în locul tăierii obișnuite a animalelor; reintroducerea *aiarului*, adică fixarea prețurilor pentru carne proporțional cu prețul animalelor (în caz de nevoie, se va introduce aiarul și pentru pâine); prețuri fixe pentru hoteluri etc.

„Fântâna Blanduziei”

Anul I, nr. 1, 4 decembrie, p. 1 – Fântâna Blanduziei: Autorul oferă în acest articol o retrospectivă a crizei politico-economice a societății moderne. Deși civilizația se răspândește tot mai mult în țările europene și transatlantice și deși noi descoperiri în domeniul industrial duc la o creștere a nivelului de trai, omenirea este tot mai nemulțumită. Și dă exemplul Germaniei, un stat politic important, cu legi remarcabile și ale cărui organe de poliție au putere discreționară, care totuși nu reușește să-și împiedice oamenii să părăsească țara. Urmează, apoi, exemplul Rusiei, în care administrația publică nu mai este solidară, funcționarii gândindu-se numai la interesele proprii și în care oamenii de stat se contrazic între introducerea unui regim parlamentar și întărirea „despotismului ereditar”, ori susțin războiul contra tuturor țărilor, dacă este necesar, în timp ce, în țară mizeria crește. Apoi, în Franța, se cere împărțirea bunurilor, burghezia se vrea dată jos din funcții, vechile partide încearcă să reziste prin comploturi clericale, monarhice și militare. În Italia, mizeria din zona agrară este mare, salahorii bolnavi emigrează pe capete sau, rămânând în țară, în vând munca pe nimic. În Anglia, pare că situația este diferită, însă siguranța socială este compromisă, burghezia își prețuiește privilegiile, în timp de fermierii și muncitorii rămân în afara acestora și se revoltă cum pot. Irlanda este plină de mișcări sângeroase. În Austro-Ungaria, naționalitățile se luptă între ele, majoritatea încercând să distrugă minoritatea, iar aceasta supunându-se de formă, pentru ca la momentul oportun să răbufnească. Concluzia este că toate statele, puternice sau slabe, au câte o problemă nerezolvată (sau mai multe) și își pun speranța în militarism, căruia îi sacrifică milioane. „Boala generală a epocii” constă în lupta dintre guverne și popoare, dintre partidele politice, dintre diferitele clase sociale, dezvoltată în toate statele, sub alte nume, dar totuși aceeași. Și cea mai gravă formă a sa este boala sufletească, nemulțumirea din sufletul fiecărui om în parte. Fiecare simte câte o nedreptate pe care o atribuie unor diverse cauze, de cele mai multe ori eronate, criticând toate manifestările vieții sociale. Însă, în consecință, neajunsurile economice și politice se răsfrâng și asupra literaturii și artelor și, ca o protecție, în Germania s-a născut romantismul, iar în Franța, naturalismul, care ar respinge „întoarcerea trecutului și orice aspirație spre viitor, spre un ideal mai bun”. În opinia poetului, naturalismul scoate în evidență exclusiv părțile rele și urâte ale civilizației (corupția, suferința, lipsa moralei). În ceea ce privește filosofia, și acolo poetul descoperă numai pesimism. Practic, se pierde bucuria de a trăi și dorința de a lupta. Arta veche, în schimb, oferea alinare, căci era lipsită de amărăciune și dezgust, era „un remediu în contra regresului intelectual”. La noi, ca și la celelalte popoare, numai poezia populară mai constituie un asemenea izvor de reîntinerire, asemănător artei din antichitate, și de aceea poetul a numit ziarul acesta, ca și articolul, „Fântâna Blanduziei”.

„Timpul”

Anul I, nr. 68, 4 iulie, p. 3 – Școala Tehnică din Iași: În acest articol, autoul comentează pe marginea examenelor teoretice și practice care au avut loc la Școala Tehnică din Iași, arătând că, la examenul practic, elevii au realizat și expus lucrări de strungărie și fierărie, poetul constatând că lipsa preocupării românilor pentru industrie nu o constituie lipsa talentului, ci conjuncturile economice în care trăiesc și concurența statelor vecine. Urmează apoi o prezentare a parcursului intelectual practic al directorului școlii, Gheorghe Constantinescu, omul care ar sta la baza bunelor rezultate ale elevilor, care au făcut ca funcționarii publici ce au efectuat inspecții în timp să fie mulțumiți de progresele școlii, dar care acum era suspendat din serviciu.

Anul II, nr. 279, 11 decembrie, p. 2-3; nr. 280, 13 decembrie, p. 2-3; nr. 281, 14 decembrie, p. 2-3; nr. 285, 18 decembrie, p. 2-3; nr. 287, 21 decembrie, p. 2-3; nr. 289, 23 decembrie, p. 1-2 – **Icoane vechi și icoane nouă:** Articolul cuprinde șase părți: *I. Actualitatea; II. Paraléle economice; III. Bătrânii și tinerii; IV. Ilustrații administrative; V. Din abecedarul economic; VI: Frază și adevăr.* În prima parte, studiul urmărește, din punct de vedere sociologic, coexistența statului și a societății, în contextul unor legi ale naturii „fixe, îndărătnice, neabătute în cruda lor consecință” și al luptei pentru existență într-o viață constituțională cu tendințe de modernizare după viața publică din Paris. Clasa de mijloc, constând din profesori (dascăli) și avocați, face politică în loc de muncă intelectuală concretă, profesorii – mai ales cei universitari – silindu-se să laude scrieri fals autentice, în loc de a-i învăța pe studenți limba română și istoria românilor, iar avocații – școliți în străinătate –, în loc să „codifice obiceiurile nației românești”, introduc cele învățate la Paris, „ca și când poporul românesc a fost în trecut un popor de vite, fără legi, fără obiceiuri, fără nimic, și trebuia să i s-aducă toate celea de-a gata din cea mai renumită fabrică”. Statul ar trebui să fie, în opinia autorului, „organizarea cea mai simplă posibilă a nevoilor omenești”. Însă aparatul administrativ nu se potrivește cu aceste trebuințe simple, „plebea de sus face politică, poporul de jos sărăcește și se stinge din zi în zi”. Legile sunt străine (francezești), nepotrivite pentru stadiul de evoluție al poporului nostru, clasa de mijloc, neaflând oameni vrednici, s-a umplut cu oameni a căror muncă și inteligență lasă de dorit, de domni fuduli care și-au făcut studiile în străinătate și s-au reîntors, cerând statului căpătuială în funcții importante și trai bun din sudoarea poporului, fără a-l compensa cu nimic. Cu alte cuvinte, aceste inteligențe „nu produc valori de un ban roșu măcar”! În partea a doua, în contextul în care națiunea este la putere, autorul face lista averilor țării (Camere, consilii comunale și județene, academii, notari, profesori ș.a.) și a datoriilor (datorie publică de o jumătate de miliard de franci, scădere sistematică a numărului de muncitori agricoli și de breslași, spoliere sporită a țăranilor, sărăcire generală, iar negustoria și meseriile sunt preluate de străini). După ce exemplifică cum munca francezului nu se potrivește cu munca românului, primul cumpărând materia primă ieftin și transformând-o în marfă de preț, iar al doilea producând numai materia primă, el concluzionează că statul modern are nevoie de bani, iar noi ca popor agricol nu avem niciodată bani. „Țăranul trebuie să muncească o vară pentru a plăti un obiect de lux comandat din străinătate.” Exemplifică, în continuare, diferența dintre o națiune agricolă și una industrială, dintre calitatea unei munci prestate și a alteia, socotind că va trebui să devenim un popor industrial noi înșine. Apoi, face o incursiune în trecut, când clasa boierimii era la putere și constată că atunci populația era în creștere, magaziiile aveau rezerve de porumb și mei, iar în „cutiile satelor” se aflau suficienți bani, pe când acum, când conduc liberalii cu legi francezești, populația este la jumătate, magaziiile sunt deficitare, iar în cutii se află numai datoriile. Nici la cultură lucrurile nu stau mai bine: cei mai buni scriitori s-au produs tot în vremea boierilor (Alecsandri, Bolintineanu, Negruzzi, Bălcescu ș.a.). În partea a treia a articolului, se face o comparație retrospectivă a vieții economice franceze din veacul trecut și a vieții economice românești. Francezii erau mereu nemulțumiți, căci „fiecăruia îi trebuia mai mult decât avea”, posturile importante se cumpărau cu bani, statul era înglodat în mari datorii și toate clasele sociale erau secătuite pentru a întreține curtea, pe când, la noi, boierii lăsau moșteniri urmașilor multe din ceea ce aveau, toți agoniseau pentru zile grele, însuși domnitorul Vodă Știrbei lăsând visteria plină (16 milioane) la plecarea sa. Odată cu venirea liberalilor la putere, toți și-au

trimis odraslele la învățătură peste hotare (cu precădere în Franța – „într-o țară bolnavă în privirea vieții sociale), iar când s-au întors au adus cu ei idei „scoase din cafenelele franțuzești sau din scrierile lui Saint-Simon și a altor scriitori ce nu erau în toate mințile”, crezând în mod eronat că ce este potrivit în Franța poate fi potrivit și la noi și făcându-i pe sărmanii bătrâni din vatra țării să creadă că nu știau nimic din lumea asta, nici măcar propria lor limbă română. „Bătrânii aveau gură de lup și inimă de miel; au venit liberalii cu gura de miel, plină de cuvinte amăgitoare, dar cu inima de lup.” În *partea a patra*, articolul pune accentul pe faptul că „temeiul unui stat e munca, și nu legile”, că „bogăția unui popor stă, nici în bani, ci iarăși în muncă”. O țară bogată are multă forță de muncă și o calitate a producției ridicată. Pentru aceasta, trebuia ridicată calitatea învățământului, nu cantitatea de instituții școlare, fapt care a creat un disconfort didactic, profesorii existenți fiind strămutați pe posturi pentru care nu erau potriviți/pregătiți sau fiind promovate în grad de dascăli persoane care nu aveau competențele necesare. Ce înseamnă să administrezi bunăstarea populației? Înseamnă să ai o putere de judecată și de raționament aplicată cu discernământ spre folosul poporului, înseamnă cunoaștere a nevoilor, patriotism și dezinteresare, multă cultură și experiență. Un administrator este „un adevărat părinte al populației rurale”. Cu liberalii la putere însă, toți au dreptul să fie funcționari ai statului, indiferent de profesia lor de bază. Liberalismul corupe, amăgește, dezbină și împânzește toate posturile importante din administrația statului, spre a asigura prosperitatea personală a unei elite. *Partea a cincea* începe cu dezamăgirea autorului față de gazetari, care nu se mai chinuiesc să-și consulte adâncurile minții, ci se inspiră din citate articole străine. Amintește, apoi, de domnitorul Ștefan cel Mare, căruia îi laudă calitățile vitejești și descălecările, construirea de biserici și mănăstiri, menționând laolaltă și slăbiciunile acestuia. Autorul consideră că poporul român este un popor de ciobani, cuminte, cu aplecare către sinele interior, către frumusețile naturii și către bogăția pământului. Reformele grecești, rusești, franțuzești nu ne-au atins în trecut, însă acum lucrurile s-au schimbat. Omul are putere de muncă limitată și muncește și produce ca să poată trăi împreună cu familia sa, nu ca să hrănească guri străine, paraziți ai societății, iar din prisosul economiilor sale o parte o investește pentru munca viitoare și o parte o pune la dispoziția societății (dările). Această ultimă parte trebuie folosită cu chibzuință, pentru cultura națională, nu pentru importul de cultură străină. *Ultima parte* a articolului, a șasea, vorbește despre o reformare a gazetăriei, cu o cultură bogată a frazelor, dar care nu spun nimic în esență. „Presa e o fabrică de fraze cu care fățarnicia omenească îmbracă interese străine de interesul adevărat al poporului.” Statul înseamnă muncă, iar scopul acesteia este bunăstarea, iar cel mai mare rău posibil este sărăcia, care, practic, dă naștere celorlalte rele. „Calitățile morale ale unui popor atârnă de la starea sa economică.” Urmează, apoi, iarăși, înfruntarea liberalilor pentru introducerea unei civilizații străine fără a avea o bază economică potrivită. Dacă cresc nevoile, trebuie să crească producția și forța de muncă. Numai că numărul producătorilor (care sunt țărani) a rămas același sau chiar se micșorează, în schimb se înmulțesc clasele parazite. Lanțul distribuției de la producător la consumator se mărește, astfel încât producătorul (țăranul) câștigă foarte puțin, iar prețul final al produselor care ajung la cumpărători ajunge să fie foarte mare. Producătorul agricol este însă în pierdere și atunci când cumpără un produs industrial, deoarece el plătește transportul, vama și câștigul comerciantului, și atunci când își vinde produsul său agricol, din prețul căruia se scad transportul, vama și câștigul comerciantului. În plus, produsele industriale sunt mult mai scumpe decât cele agricole. Autorul concluzionează foarte sugestiv: „Căci omul are pe atâta libertate și egalitate pe câtă avere are.”

Anul III, nr. 41, 22 februarie p. 1 – Venim încă o dată asupra scrisorii...: După ce reproduce textul în limba franceză al scrisorii adresate directorului ziarului „Le Nord” de către un domn X, autorul face un scurt istoric al Basarabiei, amintind faptul că, în anul 1407, Alexandru cel Bun face o convenție cu negustorii din Lemberg privitoare la importul, exportul și tranzitul către zonele așa-zis tătare (Crimeea și Cetatea Albă!). Urmează alte repere istorice și geografice, menționându-se contradicțiile dintre consemnările evenimentelor din documente (ierodiaconul rusesc Zosima, cavalerul Guillebert de Lannoy, Alexandru Vodă, Ștefan cel Mare) și corespondența din București.

Anul III, nr. 49, 3 martie p. 1-2; nr. 50, 4 martie, p. 2; nr. 52, 7 martie, p. 2-3; nr. 53, 8 martie, p. 1; nr. 55, 10 martie, p. 2-3; nr. 58, 14 martie, p. 2-3 – Basarabia: Articolul cuprinde șase părți: I. Numele și întinderea ei; II. Veacul al cincisprezecelea; III. Veacul al șaisprezecelea; IV. Veacul al șaptesprezecelea; V. Veacul al optsprezecelea; VI. Veacul al nouăsprezecelea. *Izvoare.* În prima parte, după ce autorul mai accentuează o dată stăruința cu care gazetele rusești – și nu numai –, repetă că Basarabia a fost cucerită de ruși de la tătari și turci, își exprimă opinia că acest teritoriu se afla în proprietatea Moldovei, opinie coroborată cu documentele vremii, conform cărora Rumianțof, desemnat drept cuceritorul Basarabiei, în fapt ar fi realipit-o Moldovei, alături de Hotin. Poetul dovedește, în continuare, apartenența Basarabiei prin mărturii ale unor istorici și călători străini, prin scrieri ale cronicarilor vremii, dar și prin documente ale cancelariilor domnitorilor români. *Partea a doua* continuă cu prezentarea cronicilor, hrisoavelor domnești și notelor de călătorie, amintindu-se, din nou, anul 1407 și reglementările făcute de Alexandru cel Bun cu negustorii polonezi, care aduceau postav din Lemberg, pește din Brăila, cai și vite albe din Podolia, stofe scumpe și vinuri din Grecia, plătind vămile corespunzătoare. Prin urmare, basarabienii nu erau nicidecum tătari ce locuiau în corturi. În *partea a treia*, autorul povestește despre căderea orașelor Chilia și Cetatea Albă în mâinile turcilor, despre vitejia lui Ștefan cel Mare și sfârșitul vieții sale, despre Bogdan, voievodul Moldovei și prima capitulare cu turcii, menționându-se în documente că niciun musulman nu putea fi proprietar în Moldova, nici pe pământ, nici pe casă, nici pe prăvălie, numai negoțul este deschis către toți comercianții. Apoi, prezintă tratatul secret al lui Petru Rareș cu Marchizul de Brandenburg, pentru a recăpăta unele bucăți din Moldova care fuseseră luate de turci, și Tratatul de la Ciciuc-Cainardgi, precum și alte documente și rapoarte oficiale. În *partea a patra* se expune migrația tătarilor în Moldova (1568), după cronicile lui Dimitrie Cantemir, care era de origine tătar nohai. După cronicari, tătarii se ocupau de turme de cai și de prădat, aveau târguri, nu sate, și nu se înțelegeau cu nimeni. Ieremia Movilă, la începutul secolului al XVII-lea, dăruiește hanului tătarilor câteva sate în Bugeac pentru pășunat și „strânsul fructului”, pentru a-l împăca pe acesta cu Polonia și, astfel, pentru a obține pe lângă prietenia poloneză și mijlocirea hanului pe lângă Poartă. Sunt amintite și cronicile lui Miron Costin și Grigore Ureche și se povestește pe larg despre existența eparhiei Brăilei (Proilav) – „cea mai vie dovadă” a existenței românilor în Basarabia. *Partea a cincea* a studiului urmează același drum al izvoarelor istorice: corespondența dintre Thugut, ambasadorul austriac la Constantinopol, și Kaunitz, cancelarul Imperiului Habsburgic, apoi disputa dintre Iorest, episcopul Hușilor, și Ioanichie, mitropolitul Proilavului, pentru hotarele celor două eparhii, în fața lui Mavrocordat. Apoi, sub Grigorie Ghica, tătarii cer în arendă Bugeacul, pentru „loc de așezământ și de pășunarea bucatelor”, plătind dări pentru aceasta (*ușurul și hacul*),

precum și chirie. Urmează, apoi, un istoric al politicii rusești în provinciile turcești, amintindu-se și de Constantin Brâncoveanu. *Partea a șasea* este, de asemenea, plină de repere istorice, începând de la Napoleon I (1812) și Alexandru I al Rusiei și până la influența Angliei în restabilirea păcii.

Anul III, nr. 78, 7 aprilie, p. 2-3 – Tendințe de cucerire: În articol se discută despre politica Rusiei în Europa care urmărește foloase materiale, care sunt răspunzătoare de înclinarea balanței către război sau pace, amintind de Mica Veneție – odinioară o mare putere europeană datorită culturii intensive câștigate prin muncă asiduă în artă și în industrie, dar și datorită gândirii sănătoase a aristocrației – și de Olanda – „pământ de mică întindere pe care se află mai multe averi decât în Rusia”, socotind că „în cumpăna economică, Rusia, câtu-i de mare, trage mai ușor decât mica Belgie”. Se vorbește, apoi, despre Tratatul de la San-Stefano care stabilește independența României, dar laolaltă și dreptul Rusiei de a trece cu trupele prin țara noastră timp de doi ani (care, de fapt, s-ar putea transforma în mai mulți ani) și de posibilitatea ca Basarabia să fie cedată sau nu, prin liberă învoială, ceea ce nu a împiedicat Rusia să o ocupe, fără voia noastră, cu totul.

Anul III, nr. 86, 16 aprilie, p. 2-3 – Paștele: „De două mii de ani aproape ni se predică să ne iubim, și noi ne sfâșiem.” Viața înseamnă, de fapt, împlinirea unor trebuințe simple (a bea, a mânca, a dormi, a se îmbrăca, a se apăra de intemperii etc.). Pentru aceasta, animalele adună provizii pentru iarnă, fiecare în felul său și, în rest, se lasă în mâna lui Dumnezeu, negândind-se nici la politică, nici la altceva. „Omul, pentru îndeplinirea tot a acestor trebuințe primare, are nevoie de un stat cu zeci de mii de funcționari, de o oaste cu sute de mii de oameni, de drumuri de fier, de căi de comunicație, universități și școli, diplomați, adunări legiuitoare, biruri, advocați, societăți academice, gazete, marșandemod, teatru, bani de hârtie, tunuri, corăbii, prafuri de dinți, mânuși, câini de vânat, biblioteci, cazarme, filozofi, cafea, spitale și altele ca acestea.”

Anul III, nr. 172, 6 august, p. 1 – Din Petersburg ne sosește știrea...: După ce se anunță un posibil atentat și se amintește de încă unul, articolul se axează pe cultura omenirii – „civilizația omenească se-ncepe oarecum din nou și din fundament cu orice generație nouă, care, dacă nu e silită a repeta anevoioasele cercetări făcute de părinți totuși trebuie să-și câștige prin propria memorie și judecată cunoștințele lor” – și pe decăderea culturii din cauza orbirii născute la orașe prin distrugerea micilor manufacturi și introducerea marelui capital (reprezentat de fabricile cu mașini cu aburi). Apoi se menționează că, precum odinioară romanii, acum englezii operează cu un sistem practic de colonizare pentru a îndepărta aceste nevoi sociale, iar în Rusia se propagă tendințe comuniste agrare. „Socialismul industrial pornește de la o iluzie economică”, spune autorul, subliniind faptul că destinul omului este să își câștige existența prin muncă aspră și amintind de teoria lui Malthus conform căreia „populația se-nmulțește în progresie geometrică, pe când mijloacele de trai se-nmulțesc numai în progresie aritmetică”.

Anul IV, nr. 115, 27 mai, p. 1-2 – De ceea ce ne temem...: Autorul susține, ca și în alte articole, faptul că pregătirea intelectuală precară a generației sale este motivul pentru care țara se află într-o stare defavorabilă, iar viitorul ei este amenințat, atât economic, cât și cultural: „viața juridică și economică a nației trebuie să rezulte înainte de toate din suprema lege a conservării naționalității și a țării”. Introducerea legilor străine are un efect negativ, brațele utile de muncă au fost retrase din ramurile activităților economice pentru a se ocupa de funcționariatul public, practic „viața nației se prefacă... într-o luptă pentru puterea statului ca mijloc de existență”.

Anul IV, nr. 180, 17 august, p. 1 – Exprimată în termenii cei mai generali...: Autorul exprimă deosebirea generală între liberali și conservatori, primii considerând statul ca produs al unui contract între oameni, iar ceilalți, privindu-l ca pe un produs al naturii. Mașinărie sau organism viu? Statul, ca obiect al naturii, „trebuie studiat în mod individual, cu istoria, cu obiceiurile, cu rasa, cu natura teritoriului său, toate acestea deosebite și neatârând câtuși de puțin de la liberul-arbitru al indivizilor din care, într-un moment dat, se compune societatea”. În continuare, autorul este de acord că „orice bun român va deveni cu timpul mai mult sau mai puțin *reacționar*”, și aceasta din cauza îngreunării luptei pentru existență, care adună într-un loc oamenii cu idei pozitive și într-alt loc pe cei cu idei negative.

Anul V, nr. 33, 12 februarie, p. 1 – Astăzi patrusprezece ani...: Autorul, care are un cult pentru Al.I. Cuza, domnul reformelor realizate rapid și fără sprijin străin, deplânge „înapoierea” accelerată și continuă de după detronarea acestuia: degradarea țăranilor (ajunși iloți), decăderea marilor proprietari, a negoțului și a meseriilor, sporirea datoriei externe, menționând că bunuri de primă necesitate, cum ar fi făina, obiectele simple de îmbrăcăminte, de manufactură și industrie de strictă trebuință, au ajuns să fie, toate, importate. Munca, în loc să se diversifice spre progres, s-a redus la „cea mai simplă, mai grea, mai brută expresie, la exploatarea directă și primitivă a pământului, la producerea de grâu și porumb, care trebuie să echivaleze toate necesitățile noastre”. Urmează, apoi, o enumerare a ceea ce însemna „independența reală”, instituită de Cuza, care, în loc „de-a costa un ban roșu”, a adus uriașe foloase morale și materiale statului: secularizarea a o cincime din pământul țării, creșterea armatei, împrumutarea țăranilor, autonomia bisericii, neutralizarea puterii consulilor, propulsarea culturii intelectuale. Și articolul continuă cu ce anume voiau străinii de după epoca Cuza: răscumpărarea drumurilor de fier, emanciparea evreilor, război cu Turcia (alias „război al independenței”) și, nu în ultimul rând, anexarea României.

Anul V, nr. 36, 15 februarie, p. 1 – De bine de rău...: Autorul confirmă independența țării, însă deplânge soarta populației rurale (țăranimii), singura pătură socială care are randamentul cel mai mare în producție, dar care este foarte săracă. Starea economică precară a țăranului (care produce puțin pentru sine și este rău hrănit) are drept cauză proasta administrație, „coruptă și brutală”, care, în loc să îl protejeze și să îi îmbunătățească soarta, îl prigonește și îl maltratează, aceasta având ca efect descreșterea populației țărănești. Prin urmare, țăranului – temelia statului – îi trebuie o administrație mult îmbunătățită, care să îl sprijine și să îl cultive.

Anul V, nr. 38, 17 februarie, p. 1-2; nr. 39, 19 februarie, p. 1-2; nr. 41, 21 februarie, p. 1-2; nr. 42, 22 februarie, p. 2; nr. 44, 24 februarie, p. 1-2 – Studii asupra situației: Aceste studii sunt structurate în cinci părți, publicate în cinci numere, în care principala problemă abordată o reprezintă natura statului cu toate implicațiile sale economice, politice și sociale. În primul studiu, autorul amintește de pacea de la Adrianopol, în urma căreia s-au eliberat de piedicile turcești negoțul și agricultura, au început să se exploateze și să se dezvolte bogățiile pământului, să se facă schimburi de produse cu Apusul, să se realizeze contactul cu civilizația apuseană, iar golul intelectual însetat a fost umplut și cu bune și cu rele, fără discernământ, fără ca națiunea să realizeze că „niciodată o vorbă nu poate înlocui o realitate, că niciodată fraza culturii nu e echivalentă cu munca reală a inteligenței și mai ales cu întărirea propriei judecăți, care e cultura adevărată, că niciodată fraza libertății nu e echivalentă cu libertatea adevărată, care e facultatea de a dispune de sine însuși prin muncă și prin capitalizarea muncii. Nu o utopie, o mie de utopii populau capetele generației trecute, care-și închipuia libertatea fără muncă, cultura fără învățatură, organizația modernă fără o dezvoltare economică analogă.” „Nu îmbunătățirea calității a fost ținta civilizației române, ci menținerea tuturor neajunsurilor vechi, îmbrăcate în reforme foarte costisitoare și cu totul în disproporție și cu puterea de producțiune și cu cultura lui intelectuală.” Al doilea studiu discută despre independența statului român, amintind de domniile îndelungate ale lui Mircea cel Bătrân și Ștefan cel Mare, sub care românii și-au păstrat suveranitatea internă și externă, deși se aflau sub închinare otomană, amintește de *Regulamentul organic*, ca lege unitară, de Cuza-Vodă, devenit

principalul purtător al politicii externe. Apoi, prin exemplul domniilor electivă din Moldova și Țara Românească demonstrează instabilitatea lor și consecințele asupra politicii interne și externe. Al treilea studiu abordează înlocuirea domniei electivă cu cea ereditară și autorul face o comparație între monarhia constituțională și republică. Republica se bazează pe interesul individual și, mai ales, pe interesul de partid. Ideea statului este ideea armoniei intereselor, statul nefiind doar suma indivizilor care coexistă la un moment dat, ci și puterea care îndreaptă răul rezultat din nesocotințele actualității. Ar trebui să existe o clasă de mijloc puternică din punct de vedere economic și cultă, care să echilibreze tendințele unui popor închistat în formele unei civilizații trecute și tendințele necesităților stringente ale prezentului. Poetul remarcă instinctul de sustragere a majorității indivizilor de la orice ar ține de interesul general în detrimentul interesului său individual și dă ca exemplu evreii. Aceștia se bucură de toate drepturile, însă se sustrag, dacă este posibil, de la toate obligațiile. Astfel, noi avem o clasă de mijloc slabă, bazată pe funcționarism și proletariat, iar nu pe muncă, ce nu este capabilă să exercite un control corespunzător al vieții publice. Al patrulea studiu pornește de la premisa că poziția oricărui stat (mai ales a unui tânăr) depinde foarte mult de starea sa de prosperitate internă, ceea ce duce autorul către trista constatare că starea economică actuală a statului este foarte îngrijorătoare. Urmează un istoric al situației economico-financiare din ultimii paisprezece ani, care concluzionează faptul că, în urma măsurilor luate pentru a crește sporul economic, au crescut sarcinile contribuabililor peste puterile lor, ceea ce a dus la secarea forțelor de producție ale țării și la micșorarea averilor particulare. „Încordarea prea mare a patimilor politice paralizează activitatea mecanismului întreg.” Studiul al cincilea constată că aluatul din care sunt făcuți guvernării „e o populație flotantă a cărei patrie întâmplătoare e România și care, repetând fraze cosmopolite din gazete străine, susține, cu o caracteristică lipsă de respect pentru tot ce e într-adevăr românesc, că aceste clișeuri stereotipe egalitare, liber-schimbiste, liberale și umanitare, acest bagaj al literaților lucrativi de mână a treia, aceste sforăitoare nimicuri sunt cultură națională sau civilizație adevărată.” Exemplifică diferența între aceștia și cei care chiar sporesc producția națională, prin munca lor: țăranul – care seamănă un fir de grâu și scoate zece fire; meseriașul – care ia o bucată de lemn, de piele sau de alt material și, prin muncă, creează diverse obiecte; negustorul – care desface produsele naționale, căutând prețurile cele mai adecvate și piețele cele mai convenabile ș.a. Aceștia reprezintă clasele pozitive ale societății, care cresc prin munca lor valoarea producției naționale.

Anul V, nr. 60, 14 martie, p. 1 – Schimbări mari...: Autorul constată schimbările mari produse în epoca prezentă, acuzând faptul că presa românească ar fi vinovată de preluarea fidelă a laudelor și, totodată, a criticilor ideilor moderne străine, fără a le gândi ea însăși. El remarcă și faptul că biserica catolică imită caracterul claselor aflate la putere din țările în care se găsesc. Artele sunt puse în serviciul bisericii, ca fiind niște arme puternice, pentru a oferi „un adăpost sufletului omenesc”; învățământul este o creație a bisericii, care, chiar dacă a urmărit și scopuri personale, a făcut lucruri minunate prin înființarea de școli și pregătirea de dascăli. El concluzionează că: „contemporanii sunt cei mai răi istorici” și că „biserica era singurul punct luminos nu numai pentru cultură în genere, dar chiar pentru libertatea dezvoltării omenești”, iar acum este împinsă la o parte. Însă, mai notează poetul: „orice formă nouă de cultură e dușmana formei din care s-a născut”. Totuși, religia are de partea sa reforma, pe când opozanții ei nu au decât niște convingeri speculative metafizice.

Anul V, nr. 191, 27 august/8 septembrie, p. 1 – Într-o corespondență din zilele trecute...: Se menționează o corespondență a „Gazetei generale de Augsburg”, în care se discută despre chestiunea Dunării, și anume despre pretențiile austro-ungare asupra Dunării, fapt susținut și de Germania, dar care ar încălca drepturile de suveranitate ale țării.

Anul V, nr. 252, 10/23 noiembrie, p. 1 – C-o suficiență...: Autorul critică articolele amestecate din ziarul „Presa” al lui V. Boerescu, remarcând lipsa de coerență și cultură a redactorilor. Aceștia scriu despre orice, de la Dumnezeu la școli de meserii, de la lingvistică și ortografie la credit agricol, de la academie la administrație. Astfel, consideră că e de ajuns să fi îmbătrânit în țară, ca să fie cunoscut faptul că am fost un popor de păstori și că agricultura datează în realitate de la Regulamentul organic încoace. Face, apoi, o analiză a unor idei de reformă sugerate de ziarul respectiv, printre care crearea de ateliere pe lângă unele gimnazii, care să desfacă produsele create de elevi, astfel autoîntreținându-se (și cei mai buni meșteri abia pot face față concurenței străine, darmite niște elevi care „strică zece piei până să nimerească o cizmă”). O altă reformă se referă la institutorii școlilor primare care ar trebui să predea elevilor din sate – care sunt destinați a urma o carieră de învățători de comună – noțiuni de agronomie cu aplicație în ferme-model apropiate, ignorând faptul că există școli normale care fac deja acest lucru pentru formarea învățătorilor sătești (nu poți alege astfel la 5-6 ani cariera unui copil). Apoi urmează judecătorii de ocol, care ar trebui să aibă câte o mică casă de împrumut, cu capital din excedentele bugetare comunale, deci să devină un fel de institute de credit. Astfel, cităm: „În statul care cheltuiește regulat mai mult decât are, care percepe regulat mai mult decât poate produce poporul, acolo comuna nu numai că n-are excedente bugetare, dar rămâne ani întregi datoare cu rămășițe și-și echilibrează bugetul cu datorii. [...] E drept că un asemenea regim e ceea ce ziceți dv. în Scrisoarea [a] VIII-a, din secolii «mediani», care «nu permitea unui om să exercite un comerț sau o industrie decât după împlinirea unor condițiuni grele și învingerea unor dificultăți nenumărate», un sistem pe care, după cum mărturisiți, îl detestați. Și se-nțelege că trebuie să-l detestați. Acel sistem asigură înaintarea *meritului*, dar numai a meritului, pe când d-v. credeți că v-ar opri «talentul sau geniul de a se produce și a-și lua zborul natural». Acest talent sau geniu se exercită apoi în zbor natural asupra tuturor lucrurilor și îndeosebi asupra acuzativului cu infinitiv...”

Anul V, nr. 253, 12/24 noiembrie, p. 1 – E clar că un stat...: Articolul începe cu o concluzie evidentă: un stat care cheltuiește mai mult decât produce – pentru aparente nevoi politice – se îndreaptă încet, dar sigur, către sărăcie. Sistemele de guvernământ se schimbă, de obicei, pentru a lăsa loc îmbunătățirilor. Însă, dacă dezechilibrul dintre capitalul cheltuit și reformele realizate este foarte mare, sistemul devine vicios, „nepotrivit cu țara și cu stadiul de dezvoltare economică și intelectuală a poporului”. În continuare îl critică pe Ioan C. Brătianu și poziția sa în plan politic.

Anul VI, nr. 19, 25 ianuarie/6 februarie, p. 1-2 – Erodot al „Românului” continuă...: Articolul critică opiniile ziarului „Românul” legate de domniile lui Mihai Viteazul și Matei Basarab, având ca bază o importantă documentare istorică. Mihai Viteazul a luat măsuri legislative pentru legarea de pământ a populației șesurilor, a fixat colonii, iar conform unui studiu asupra originilor proprietăților imobiliare, cea dintâi proprietate aparținea statului, apoi se fixau raporturile dintre marii proprietari și țărani. Urmează apoi explicații despre moșiile răzeșilor, despre pământurile domnești pustii care erau date spre colonizare (cu prizonieri de război, în general, și cu familii de tătari creștinate) și este criticată „măsura egalității moderne”, unde banul face diferența: „a măsura trecutul cu banul e un sacrilegiu față de istoria națională”. Autorul opinează că, sub Matei Basarab, bugetul țării reprezenta o sumă fabuloasă (700.000 galbeni, adică 8,5 milioane franci în anii 1881) pentru 400.000 de familii existente (circa 2 milioane de persoane) și o armată de până în 150.000 de persoane. Articolul continuă cu date istorice despre Constantin Brâncoveanu și complicitatea Cantacuzinilor care a dus la moartea domnitorului, având la bază tratatul de alianță încheiat de Dimitrie Cantemir cu Petru cel Mare.

Anul VI, nr. 29, 8/20 februarie, p. 1-2 – Proiectul d-lui Conta asupra instrucțiunii [I]: În articol este prezentat proiectul de reformă a învățământului propus de Vasile Conta, ministrul Cultelor și Instrucțiunii Publice, și, în special, despre „direcția de cultură” a societății române. Proiectul cuprindea două reforme fundamentale, în opinia poetului, „așa de reforme și așa de fundamentale încât se pot numi, cu propriul cuvânt, o răsturnare a bazei de cultură pe care au fost clădite până acum școlile nu numai ale noastre, ci ale întregii Europe apusene”, îndepărtându-se mult de clasicismul învățământului și înlocuindu-l cu utilitarismul, precum și introducând emanciparea universitară a femeilor, adică introducerea unor facultăți destinate specializării femeilor, fapt nepracticat la acea vreme nicăieri în Europa. Sunt, apoi, enumerate câteva articole din proiect, referitoare la modificarea structurii materiilor predate și a organizării în gimnazii și licee, urmate de alte două articole ce au ca subiect școlile superioare și, mai ales, instrucția superioară a femeilor, criticată vehement de autor.

Anul VI, nr. 32, 12/24 februarie, p. 1-2 – Proiectul d-lui Conta asupra instrucțiunii [II]: În acest articol se reiau concluziile autorului legate de principalele (două) scopuri ale proiectului de lege propus de Vasile Conta, ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice, și anume: modificarea învățământului clasic din școlile secundare (cu precădere scoaterea totală a limbilor latină și greacă din programă) și emanciparea universitară a femeilor. Poetul susține că ideile proiectului prezintă un mare interes, dar interesul acesta nu poate fi decât teoretic, legiferarea lui trebuind să aștepte cel puțin o jumătate de secol. Dezbate, apoi, pe rând, fiecare din cele două jumătăți de proiect, începând, desigur, cu instrucțiunea publică clasică. Școlile noastre secundare (gimnaziu/liceu) își au modelul în școlile din Franța și Germania și au ca esență clasicitatea și cultura literară și istorică, bazate pe tradiții culturale seculare. Astfel, suntem într-o „comunitate de cultură cu Europa civilizată”, iar încercarea de a schimba acest lucru ar fi o piedică în calea progresului învățământului și chiar al statului român. Autorul nu neagă că astfel de discuții au existat și în Franța și în Germania, însă niciunul dintre aceste proiecte nu a fost legiferat practic. Face și o comparație între numărul de ore de studiu dintr-o săptămână din toate clasele unui liceu francez, ale unuia german și ale unuia român din Brașov. Concluzia desprinsă de aici este că nemții au un învățământ concentrat pe clasic, în special pe latinitate, însă

tot la fel au și un învățământ real și de meserii, astfel că tinerii pot alege între clasic și practic. Francezii nu au un învățământ real, însă fac un compromis între clasic și real, actualmente scăzând numărul de ore de latină și greacă (nu desființându-le total) și crescând pe cele de limbi moderne și geografie. Prin proiectul propus de Conta, s-ar diminua nivelul de cultură al absolvenților români, care ar deveni incapabili să urmeze cursuri universitare în Franța sau Germania, unde se cere cunoașterea celor două limbi clasice, greaca și latina. Poetul concluzionează că, până când ideile de reformă ale lui Conta nu vor fi experimentate de către cele două țări, ele nu pot fi luate în considerare și legiferate la noi. Urmează observații despre cealaltă propunere a proiectului. Poetul comentează că admiterea femeilor în școli superioare și în facultăți poate duce de la obținerea de către acestea a unor grade academice în litere, medicină sau științe (fapt stipulat în proiect) până la obținerea acestor grade în drept și în științe politice și, de ce nu, până la votul politic, fapt greu de admis cu ușurință în epocă. Și poetul nu face excepție de la această gândire. Cum s-ar împăca viața de familie, practică, cu funcționarismul femeilor? Nici în alte țări europene (Austria, Franța, Germania, Elveția), spune autorul, deși au existat unele încercări slabe, nu s-a găsit o soluție pentru emanciparea femeilor la nivel universitar. Prin urmare, cum să se legifereze tocmai în România, înaintea tuturor? Nu au românii alte lucruri mai importante de făcut?! „Toate celelalte le avem: școlile de meserii pentru fete sunt excelente, viața familială este din ce în ce mai solidă, numărul populației este în spor; universitatea femeiască ne mai lipsește!”

Anul VI, nr. 68, 27 martie, p. 1 – Din memoriile...: Articolul pornește de la memoriile principelui Metternich care, cu o jumătate de secol în urmă, remarcă sporirea exigențelor economice ale clasei de mijloc, dar și creșterea sărăciei, pe măsură ce cultura se infiltrează în rândul claselor de jos. Capitalul și munca nu reprezentau o marfă, iar țăranii erau legați în mod tradițional de marea proprietate, urmașii lor având totuși un viitor asigurat (chiar dacă nu era foarte deschis); meseriașii erau legați de breslele lor, iar a fi calfă era un rang social cu posibilități de avansare (fie tovarăș al maistrului, fie chiar ginere al acestuia); dijma reprezenta un fel de tovarășie la parte, fiind prestată în natură, nu în bani. Deși cantitativ nu se producea mult, era atât cât era nevoie; luxul însemna calitate, nu cantitate. „Fiecine își avea în clasa sa apărătorul natural”, fapt ce a încetat odată cu Revoluția franceză. Oamenii au preferat egalitatea în defavoarea scutului care îi proteja, „au proclamat banul ca unică măsură”, el devenind „o marfă foarte căutată de vreme ce el începu a ține loc de talent, de caracter, de muncă, de orice calitate și predispoziție înăscută”. În momentul în care omul a căutat egalitatea și a dat banului o însemnătate pe care înainte nu o avea, el a încetat să mai fie membru al unei comunități economice, iar munca „a devenit o marfă care se cumpără în piață ca oricare alta”. Libera concurență universală a creat premisa creării de produse în serie, mai ieftine pentru unii, dar cu consecințe nefaste asupra altora, iar fluctuația prețului muncii s-a convertit într-o lipsă de siguranță și încredere pentru orice lucrător. Prin urmare, mișcările sociale pot deveni profunde și primejdioase tocmai pe acest fond de insecuritate economică. Poetul spune că, dacă urmăm firul istoriei, putem constata că toate reformele și revoluțiile sau războaiele au origine socială și cauze economice.

Anul VI, nr. 131, 18 iunie, p. 1 – Frații Nădejde...: Autorul face comentarii pe marginea broșurii de apărare publicate de frații Nădejde, care încearcă să-și justifice ideile socialiste. Astfel, ei constată că, deși producția a crescut datorită invențiilor mecanice, totuși starea materială a lucrătorilor, în loc să se îmbunătățească, s-a deteriorat mai mult. Prin urmare, concluzia broșurii este că lucrătorul este exploatat cel mai probabil de

organizarea actuală, ce are ca bază capitalul și proprietatea. Poetul replică prin faptul că existența proprietății și a capitalului nu micșorează producția, influențând consumul, căci capitalul este destinat – prin natura sa – pentru a plăti salariile pentru munca prestată, iar dacă munca e ieftină în comparație cu capitalul, aceasta înseamnă că oferta de muncă este prea mare. Însă explicația sărăciei ar fi, în opinia poetului, „caracterul întregii dezvoltări liberale începute în secolul trecut” și are ca bază „organizarea raționalistă în locul vechei organizări mai naturale”. Și exemplifică prin acei oameni care „nu compensează prin nimic munca societății ce-i susține”, pe scurt, prin fuga de muncă. Socialismul nu cadrează cu poporul nostru, susține autorul, căci populația noastră este mică comparativ cu teritoriul fertil, iar „chestiunea socială începe prin a fi o chestiune agrară” și surplusul de brațe de muncă se poate îndrepta spre munca industrială, compensând cu schimbul unor produse agricole străine. Sărăcia/mizeria, spune poetul, este produsă, la noi, artificial, prin pătrunderea unor organizații și legi străine neconcordante cu nivelul de dezvoltare economică a țării.

Anul VI, nr. 153, 16 iulie, p. 1-2 – Creditul mobilier (I): În articol se comentează înființarea unei bănci, Creditul Mobilier, între fondatorii căruia se numără și prințul Dimitrie Ghica, însă care, în realitate, ar avea bancheri străini în spate. Autorul explică faptul că există două tipuri de operațiuni de bancă, și anume: operațiuni de comerț (efectuate de orice bancher din Banca Națională și din... piață) și operațiuni de speculă. Printre operațiunile de comerț sunt enumerate: depozite de capital de la particulari și plasarea lor în titluri; scontare de bilete la ordin și de polițe; încasări sau plăți de polițe; arbitraj; conturi curente etc. Pornind de la evidența că bancherul comercial este un om de încredere, care își cunoaște bine clientela și că afacerile sunt în cea mai mare parte sigure, autorul exemplifică prin Banca Națională, care acordă credit puținor case și pe polițe cu multe semnături, asupra unor afaceri „deja consumate”, practic pe temeiul averii deja existente a negustorului, și prin Creditul Fonciar, care acordă credit pe baza unui imobil ipotecat și garantat de toți proprietarii, deci pe o bază materială solidă. În mod contrar, Creditul Mobilier are în vedere întreprinderi/afaceri care urmează să fie fondate, deci care nu există încă, și, prin urmare, cu o productivitate necunoscută. Așadar, se ocupă cu operațiuni de speculă. Pe lângă subscripții și cumpărări de titluri ale statului, acțiuni și obligațiuni ale unor întreprinderi industriale sau de credit, lucrări publice etc. ce vor avea loc în viitor, Creditul Mobilier se mai poate ocupa și de: emisiuni de obligațiuni proprii cu a valoare egală cu cea plasată în subscripții; vânzare și amanetare de efecte, acțiuni și obligațiuni câștigate și schimbarea lor pe alte hârtii de valoare; propunere, cesiune și executare de împrumuturi și operațiuni de lucrări publice; împrumuturi Lombard pe amanet de acțiuni sau obligațiuni, depozite în cont curent, incasso în contul societăților; plata cupoanelor de dobânzi și dividende; crearea unei case de depuneri pentru toate titlurile întreprinderilor. În timp ce Banca Națională nu poate face speculă la bursă și nici speculă de premii, Creditul Mobilier are ca obiect tocmai operațiile de *haute-finance* și specula la bursă. Creditul Mobilier își are rădăcinile (prototipul) în Franța, prima instituție de acest fel fiind înființată în 1852 (Société Générale du Crédit Mobilier), cu un capital de 60 milioane. Poetul concluzionează că Creditul Mobilier este, nici mai mult nici mai puțin, decât o încercare de monopolizare a tuturor întreprinderilor din țară, a tuturor împrumuturilor, construcțiilor, lucrărilor publice etc., iar titlurile manipulate la bursă pot sau nu să aibă o finalitate productivă, fapt ce rămâne absolut total în grija acționarilor. Specula este mai rentabilă pentru milionari, însă pentru micii capitaliști cele mai bune plasamente sunt în întreprinderi deja existente. În finalul articolului, autorul spune că nu

dorește discreditarea Creditului, că poate la noi în țară va avea alt statut (acela al unei bănci comerciale), însă își menține rezervele.

*Anul VI, nr. 154, 17 iulie, p. 1 – **Creditul mobilier (II)***: Articolul îl continuă pe cel precedent, cu o dare de seamă a unui economist german, Max Wirth, legată de creditele mobiliare, concluzionând că specula reprezintă esența unor asemenea întreprinderi: „specula a pus mâna pe ficțiune și o vinde drept bani buni”.

*Anul VI, nr. 156, 19 iulie, p. 1 – **Societatea de Construcțiuni***: Autorul se întreabă ce nevoie este de un credit mobilier pentru această societate, când orice bancă ar putea primi titlurile acesteia în plasament. După ce explică pe scurt parcursul unei astfel de societăți și cursul acțiunilor pe care le-ar emite, autorul concluzionează că Societatea de Construcțiuni reprezintă numai un pretext pentru ca Creditul Mobilier să poată specula. Subliniază faptul că acțiunile societății nu au fost date niciodată subscripției publice, sindicatul acoperind prima emisiune, și aceasta pentru a le crește foarte mult prețul și a le vinde, apoi, mult mai scump, prin intermediul Creditului Mobilier.

*Anul VI, nr. 233, 25 octombrie, p. 1 – „**Pseudo-Românul**” în „**semibarbaria**” lui...:* Poetul argumentează opiniile sale legate de „barbarism” și „semibarbarism”, în contextul vieții sociopolitice și economice, explicând că o națiune barbară poate fi, spre exemplu, religioasă, progresând încet prin propriile credințe convertite în convingeri morale, însă dacă acceptă de la o altă națiune alte credințe fără a le converti în convingeri, atunci devine o națiune semibarbară, deci pierde și ce a avut. La fel se întâmplă cu activitatea sa economică, industria, agricultura, meseriile sale, care, deși pot fi primitive la început, se pot dezvolta prin propria muncă; însă dacă numai își procură bunuri făcute de către națiuni străine, fără să încerce să învețe a le produce singură, atunci devine o națiune semibarbară și, deci, iar nu are un câștig propriu, o civilizație adevărată. „Nu există o civilizație umană generală, accesibilă tuturor oamenilor în același grad și în același chip, ci fiecare popor își are civilizația sa proprie, deși în ea intră o mulțime de elemente comune și altor popoare.” Consideră că semibarbaria e o boală și că trecerea trebuie făcută de la barbarie către civilizație, al cărei progres își are rădăcinile în elementele de civilizație veche ale fiecărui popor, în speță român, și nu în împrumutarea obiceiurilor, limbilor, legilor străine. Prin urmare, opinia autorului este că o civilizație adevărată „nu poate consta decât într-o parțială întoarcere la trecut, la elementele lui bune, sănătoase, proprii de dezvoltare”.

*Anul VI, nr. 242, 6 noiembrie, p. 1-2 – **Cestiunea Dunării...***: Argumentând cu fapte și date istorice, autorul dezbate chestiunea Dunării într-o campanie de presă, apărând suveranitatea națională și elogiind domnitorii români care au luptat pentru apărarea cetăților dunărene. El concluzionează că: „interesul pungii și stomacului câtorva sute de paraziți bugetari de proveniență din câteșpatru colțurile lumii determină soarta economică și politică a poporului românesc”.

Anul VII, nr. 9, 14 ianuarie, p. 1 – Discuția iscată...: Poetul consideră că, prin muncă, oricine poate urca pe scara socială la un nivel cât mai înalt. În urma observațiilor făcute de ziarul „Binele Public”, precum și de alte ziare ale timpului, autorul remarcă faptul că există două forme ale decadenței și tiraniei unui stat, și anume: despotismul și demagogia. Despotismul aduce egalitate între oameni, însă numai pentru a-i supune unui sigur stăpân, și permite degenerarea inteligenței și a patimilor, iar demagogia, prin indiferența exprimată, are același efect, susținând mediocritatea și șiretenia. Autorul recunoaște că susține monarhia constituțională, alegerile pe colegii, conservarea naționalității prin conservarea proprietății imobiliare, dezvoltarea și conservarea meseriilor, crearea unui învățământ real în paralel cu cel clasic etc.

Anul VII, nr. 24, 2 februarie, p. 1 – D. Kogălniceanu publică...: Autorul comentează publicarea de către M. Kogălniceanu a două memorii privind chestiunea Dunării, primul cuprinzând istoricul și starea legală a acesteia și adresat ministrului român de externe, iar cel de al doilea fiind adresat ambasadorului acreditate la Paris „al unei mari puteri”. Eminescu, deși dezaprobă „publicarea prematură de documente în chestiuni esteriore pendente”, totuși îi admiră lui Kogălniceanu calitățile de om politic: „claritate de vederi, judecată cuprinzătoare, sigură și fără șovăire; o mare inteligență unită cu talentul de-a se manifesta cu toată vioiciunea în scris și prin viu grai”. Deși pretențiile Austro-Ungariei privitoare la poziția ei pe Dunărea de Jos nu încetează, totuși, prin Congresul de la Berlin s-a stabilit că „libertatea navigațiunii Dunării este deplină și pusă sub garanția colectivă a Europei”. Cabotajul a fost respins și, prin urmare, nici Austro-Ungaria nu are o poziție privilegiată, iar regulamentele de navigație și de poliție fluvială pentru partea din Dunăre cuprinsă între Porțile de Fier și Galați vor trebui armonizate cu cele dintre Galați și gurile de vărsare, proces încredințat Comisiei Europene, asistată de delegații statelor riverane.

Anul VII, nr. 40, 21 februarie, p. 1 – Nevoind a fi victima legii...: Autorul face comentarii asupra părții a II-a a broșurii referitoare la *Cestiunea dunăreană*, tipărită de M. Kogălniceanu, care tratează conflictul cu Guvernul Brătianu. Din cauza legii care garantează secretul profesional (votată ad-hoc), Kogălniceanu nu mai poate utiliza în argumentarea sa documente confidențiale care conțin discuții și opinii ale diplomaților străini, ci numai documente publicate deja în nume propriu sau de către domnii Kallimach-Catargiu și Boerescu. În opinia lui Eminescu, acesta nici nu ar avea nevoie de alte acte oficiale, întrucât cunoștințele sale sunt foarte vaste în legătură cu chestiunea Dunării. Autorul continuă cu expunerea art. 55 din Tratatul de la Berlin, conform căruia Comisia Europeană (asistată de statele riverane) este cea care elaborează regulamentele de navigație, de poliție fluvială și de supraveghere a zonei cuprinse între Porțile de Fier și Galați. Acest articol este în concordanță cu ceea ce susținea baronul Haymerle în ședința Congresului, și anume ca executarea regulamentelor să fie supervizată de un comisar delegat de Comisia Europeană, el sperând că acest comisar ar putea fi austriac. Însă, în timpul mandatului său de ministru de interne, Kogălniceanu află că Austro-Ungaria (care de mult dorea supremația pe Dunăre) încearcă să obțină unele concesii de la marile puteri, în principal dreptul de supraveghere a navigației. În 1897, Comisia Dunăreană se întrunește și decide să însărcineze un comitet alcătuit din state neriverane, pentru a realiza un anteproiect. Prin urmare, delegatul Austro-Ungariei, baronul de Haan, votează pentru acest lucru, intră în proiect și rezultă un anteproiect în care Austro-Ungaria este transformată în stat riveran (deși țărmurile ei nu au nimic de-a face cu Dunărea în zona

discutată) și este solicitat prezidiul permanent și majoritar. În 1880, anteproiectul este respins (Austria nefiind riverană) și se decide ca numai delegații statelor riverane (România, Serbia, Bulgaria) să supravegheze aplicarea regulamentelor și să fie permisă „libertatea completă” a navigației. Aceste chestiuni sunt susținute și în două memorii trimise de dl Boerescu miniștrilor plenipotențiarilor din străinătate. Urmează câteva comentarii pe marginea dialogului dintre Kogălniceanu și domnii Boerescu și Kallimach-Catargiu. Broșura se încheie cu concluzia că Dunărea „e pierdută”, iar Comisia Mixtă, acceptată de toate puterile (inclusiv de România), este pentru „rezolvarea cestiunii în favorul Austriei”. Astfel, „Austro-Ungaria a dobândit în apele române poziția de stat riveran pe care-o urmărea de fără succes de douăzeci și cinci de ani încoace.”

Anul VII, nr. 51, 6 martie, p. 1 – Proiectul de lege...: Poetul comentează proiectul de lege al tocmelilor agricole, oferind o analiză asupra contextului istoric al originii proprietății și a clăcii românești, precum și a problemelor iscate de reformele grăbite. Îl acuză pe C.A. Rosetti de greșeli, punctând faptul că un om public, spre deosebire de unul privat, atunci când greșește aduce pagube asupra a milioane de oameni. Cunoașterea istoriei, a stării țării și a dreptului ei înainte de Regulamentul Organic este foarte importantă. La începuturi pământul țării era domnesc și el s-a împărțit între „ostașii cuceritori, *gentes*, moșneni sau răzeși, între căpitaniilor lor – boieri – și restul rămâne pământ domnesc”. Boierii cărora li se dădeau moșii trebuiau să le colonizeze, să formeze *slobozii*, adică comunități de robi, condamnați ori străini, care astfel scăpau de urmăriri și pedepse. Condițiile convenite cu proprietarii pentru a se integra în aceste colonii erau, de obicei, claca și dijma. Astfel de raporturi existau și în Ardeal și Ungaria. Pământul românilor, cuprinzând Maramureșul, Făgărașul, Munții Apuseni, cele opt ținuturi ale Banatului, era împărțit între gințile războinice de români așezate acolo, prin urmare, aceasta era proprietatea lor. Autorul spune, în continuare, că gințile libere – înmulțindu-se – au intrat în moșiile domnești, apoi au trecut munții și au creat Moldova și Țara Românească. Astfel, au fost colonizate moșiile mari, iar individualitatea etnică a românilor a acaparat tot ce a întâlnit în cale și a obținut, prin muncă teritorii întinse. Poetul mai spune că poporul român respecta dreptul altuia și că, deși se așeza pe moșia altcuiva, el evita conflictele și făcea compromisuri, păstrându-și numai libertatea personală. Statistic vorbind, de la începutul secolului și până în anul 1864, dovezile arată că populația a crescut foarte repede, după acel an începând să scadă vertiginos. Astfel, concluzionează poetul, că C.A. Rosetti a reformat țara cu prețul mortalității poporului român. Amintește și de Mihai Viteazul, care a decretat *glebae adscriptio*, legarea de pământ și care ar putea fi interpretată ca o privare de libertate personală. Însă Mihai Viteazul a dat pământul cu condiția ca el să fie exploatat în anumite condiții: parcelarea în ferme, cu drept de dijma și o zi de muncă pe săptămână: „Ție-ți trebuie muncă? Bine. Ți-o dau. Dar mie-mi trebuie popor, pentru că am de purtat războaie și nevoie de contribuabili. De aceea-l leg de pământul tău pe acest popor și, oricât s-ar înmulți, tu ai să-i dai pământ.” Subliniază naivitatea și buna-credință a acelor timpuri, care astăzi nu mai există. Continuă cu concluzia că proprietatea – atât cea mare, cât și cea mică – au devenit absolute, legea rurală scoțând-o de sub vechiul drept public.

Anul VII, nr. 67, 25 martie, p. 1 – În seara de 30 martie...: Autorul analizează despotismul și demagogia, ambele ramuri ale principiului egalizării condițiilor sociale. Despotismul permite numai legături convenabile lui între oameni, bazându-se pe interese materiale, lipsind omul de nevoile comune, mutuale, de a lucra împreună cu alții, de a înțelege lucrurile, privându-l, practic de viața sa personală. Demagogia, la fel. Banul e la putere, omul nu înseamnă nimic. Prin urmare, dorințele de îmbogățire, de trai bun și de plăceri

materiale devin pasiuni comune, în detrimentul onoarei și interesului pentru binele public, comun. Apoi, autorul face o comparație între starea de lucruri din România și cea din Rusia, trăgând concluzia că „aceleași cauze produc pretutindenea aceleași efecte” și că „despotism și demagogie nu egalizează numai pe oameni, ci-i *animalizează* totodată”. Face și o scurtă analiză a stării de lucruri din Austria, unde oamenii – mai ales grupurile de oameni, colectivitățile – se bazează pe legături de natură morală, pe respect, pe sentimente de naționalitate și patriotism. În statul despotice, precum și în cel demagogic, „puterea disprețuiește poporul și poporul disprețuiește puterea”.

Anul VII, nr. 70, 1 aprilie, p. 1 – Ceea ce dă Guvernului...: Poetul consideră că Guvernul roșu este asemănător unui guvern străin, prin lipsa sa de respect pentru tradiție și prin lipsa cunoașterii naturii statului și poporului român, a istoriei noastre. El argumentează poziția sa, apelând la scrierile lui John Stuart Mill asupra guvernului reprezentativ („sunt spirite care privesc arta guvernământului ca o chestie de afacere”) și ale lui Montesquieu („a zice că nu există nimic just și nimic injust decât ceea ce ordonă sau opresc legile pozitive este a zice că înainte de a se fi construit un cerc razele lui nu erau egale”). Tradiția devine prejudiciu, iar forma de existență a statului are valoare atât timp cât servește bunăstării și ambițiilor unui om sau unui grup de oameni, ruina poporului fiindu-le indiferentă. Autorul consideră că liberalii nu văd în muncă decât rezultatele, cu alte cuvinte: „scopul economiei politice e producțiunea”. Ținta lor este producția crescută, ieftină și profitabilă; munca, eventual, să fie împărțită după națiuni, fiecare producând lucruri diferite și niciuna altceva. Însă, se întreabă poetul: „Nu are mai multă dreptate acela care zice că obiectul îngrijirii publice e omul care produce, nu lucrul căruia-i dă ființă?” Prin urmare, „aptitudinile fizice și morale ale omului să se dezvolte printr-o muncă inteligentă și combinată, nu să degenereze și să se închircească în favorul uneia singure”. El concluzionează că arta guvernării reprezintă știința de a adapta la natura poporului. Măsurile economice ale demagogiei ar trebui să aibă drept scop dezvoltarea aptitudinilor poporului românesc și deschiderea unei concurențe absolute, dezvoltând românul, nu restrângându-l numai la agricultură și, astfel, împingându-i pe cei care nu fac agricultură (căci nu pot face toți oamenii agricultură!) către funcționarism, creând din ce în ce mai multe funcții inutile.

Anul VII, nr. 141, 2 iulie, p. 1 – Alexandria, odinioară...: Autorul comentează asupra dorinței de neatârnat a Egiptului în urma colonizării sale de către Anglia, reiterând faptul că un popor se ridică, se civilizează prin munca sa, prin valorificarea resurselor și aptitudinilor sale. O țară majoritar agricolă, cum este Egiptul, ar trebui să se bazeze, în principal, pe producție, nu pe negustorie, căci, dacă numărul producătorilor scade, atunci crește numărul consumatorilor neproductivi într-un mod progresiv accelerat. Face apoi o comparație cu România, ajunsă teren de imigrare pentru statele vecine, unde indivizi fără valoare urcă rapid pe scara socială, utilizând pentru aceasta fără scrupule orice mijloc posibil. Asemenea se întâmplă în Egiptul inundat cu populații străine, unde aproape toți au ajuns să trăiască din negoț, care nu mărește deloc producția, ci doar o scumpește și distruge și puțină producție indigenă prin concurență străină. Poetul conchide că: „robia economică a populației a devenit atât de mare încât, deși voiește a alunga pe străin, nu poate trăi fără el”. Prin urmare, egiptenii sunt condamnați între mizeria și foamea dinăuntru și războiul din afară. Și la noi, numărul străinilor sporește, se fac reforme și îmbunătățiri în sensul dezvoltării comerțului, fără însă a se diversifica și ocupațiile economice, desființându-se breslele din vechime. Foarte frumos, deși foarte trist, încheie poetul: „Am îngăduit ca negustorii de vorbe dinlăuntru, aliați cu cavalerii de industrie din

afară, să escamoteze una câte una toate vertebrele societății și să i se substituie românului în toate celea și oriunde.”

Anul VII, nr. 142, 3 iulie, p. 1 – „Națiunea”, perândând acuzările...: Autorul face comentarii pe baza unui articol din ziarul „Națiunea”, care socotește că acuzațiile ce se aduc administrației liberale sunt exagerate, și consideră că tot răul nu este cauzat de faptul că oamenii s-au îndepărtat de principii, ci este un rău social din care rezultă declasarea și răul economic, care au ca finalitate demoralizarea societății. Răul social înseamnă ridicarea, în special în posturi administrative, a unei clase de ignorați, „vânzători de abecedar”, care, din cauza lipsei de școală și cultură, se ocupă cu dezbateri politice, iar nu cu îndeplinirea serviciilor pentru care sunt plătiți. Și cei care le dau apă la moară sunt redactori de gazete la fel de ignorați. Niciunul dintre aceștia nu sporește producția materială a țării, nici prefectii, nici, subprefecții, nici avocații, nici negustorii, ei sunt numai intermediari în schimbul de posesiune a bunurilor, fără însă a le modifica forma, adică fără să le ridice valoarea printr-o organizare corespunzătoare a muncii. „Mizeria și lipsa de cultură vor fi umbra pseudocivilizației noastre.” Principiile politice ar trebui înlocuite cu principii mecanice, adică cu știința exactă. „Cu cât omul e stăpân pe vânt, pe apă, pe abur, și-și face din ele slugi muncitoare, cu atât civilizația e mai înaltă, cu cât omul stăpânește mai mult asupra omului, cu atât barbaria este mai mare.”

Anul VII, nr. 151, 14 iulie, p. 1 – „Națiunea” propune Guvernului...: Poetul comentează pe baza propunerii ziarului „Națiunea” privind înființarea cadastrului, care ar cuprinde cantitatea, calitatea și valoarea bunurilor imobiliare din țară. În plus, apariția unei broșuri scrise de Mihail Balș referitoare la același cadastru ajută la înțelegerea greutății de realizare a acestui lucru, căutând metode de evaluare cât mai precise și ușor de stabilit. Însă poetul este de părere că impozitul nu poate avea ca bază de calcul numai dimensiunea proprietății imobiliare, ci și venitul pe care ea îl produce, menționând că există multe pământuri bune, dar dacă nu sunt muncite, nu au valoare. Dările la bugetul statului sunt plătite de același pământ și de aceeași muncă, practic sunt plătite de producție, adică de proprietar și de țăran. Din nou pune accentul pe faptul că de la producător la consumator, produsul își schimbă doar intermediarii, nu și forma, adică niciun intermediar nu îi schimbă valoarea printr-un adaos de muncă. „Țăranul muncește, iar ceilalți trăiesc din mijlociri.” În opinia poetului, o dezvoltare economică sănătoasă ar implica eliminarea mijlocitorilor, astfel încât valoarea produsului oferit de producător să ajungă pe cât posibil la fel la consumator. Cu cât trece prin mai multe mâini, în aceeași formă, cu atât produsul este supus dărilor indirecte. Practic producătorul, ca și consumatorul sunt săraci, numai intermediarii se îmbogățesc. Pământul fiind un instrument de muncă foarte important, este firesc ca dările asupra lui să fie mari, el plătind de fapt și toate celelalte dări, iar cadastru ar contribui „numai la o repartitie echitabilă a sumei, nu însă la o sporire a ei”. „Tot ce se percepe indirect asupra produsului se scade din prețul pe care acesta l-ar fi avut prin schimb direct și fără mijlocitori.”

Anul VII, nr. 157, 22 iulie, p. 1 – „Națiunea” constată...: Autorul constată că și ziarul „Națiunea” a ajuns la concluzia că starea economică a țării nu este prea bună, că agricultura stagnează, iar calitatea și cantitatea de produse nu mai constituie o atracție pentru cumpărători, în condițiile în care concurența este mare; comerțul românesc este înlocuit de comerțul străin. Pentru „vindecarea” sărăciei, poetul dă o rețetă, invocând un termen din fizică: „echivalentul mecanic al căldurii”, spre a ilustra faptul că munca, adică transformarea materiei într-o formă nouă, cu o anumită utilitate, este singura direcție de urmat pentru „sanificarea” economică și înlăturarea tuturor neajunsurilor, de care

vinovați sunt, bineînțeles, liberalii. El explică fenomenele fizice astfel: omul inspiră oxigenul, care, combinat cu carbonul, îl transformă în acid carbonic, care emană căldură. Aceasta produce putere musculară și intelectuală, pe care omul o poate folosi pentru a produce bunuri utile sau... lenevind. Țăranul ară, seamănă, seceră, adică transformă munca sa în grâne – ceva foarte util societății. Alții, însă, nu produc nimic și acea putere, acel echivalent mecanic al căldurii se pierde fără rost. Dacă se pun în balanță cantitatea de bunuri consumate și cantitatea de bunuri produse în țară, atunci s-ar constata risipa de forță de muncă. Producția trebuie să țină cont și de utilitate și de cheltuieli. Însă deputații ori „plagiatorii intelectuali” din școli și universități costă milioane, dar nu produc nimic, constată autorul. El spune că liberalismul facilitează ca mulți „ignoranți și netrebniți” să se hrănească din munca altora, în loc să profite de munca proprie. Tot liberalismul a sporit clasa consumatorilor neproductivi, a înmulțit funcțiile publice, a ridicat în demnități importante oameni cu câteva clase primare (mulți dintre ei străini, bulgari și greci), adică Partidul Liberal „și căpătuiește oamenii”, care altfel nu ar avea alte mijloace de subzistență. Nu are importanță că despre administrarea ministerelor sau regiilor în fruntea cărora sunt puși nu știu nimic. Portul concluzionează că: „dacă economic stăm rău, nici merităm să stăm altfel”. „Unde nu produce nimenea se-nțelege că sărăcia trebuie să sporească.” „Ziua nu e aproape, ci a sosit, în care românul e străin în țara sa proprie și străinul stăpân.”

Anul VII, nr. 159, 24 iulie, p. 1 – Școalele noastre sunt rele...: Autorul constată că școlile sunt într-o stare proastă, în sensul decadentei învățământului public, fapt adevărat și de ziarul „Românul”, care consideră că motivele se găsesc în organizarea generală a acestuia. Este prezentat faptul că mulți profesori se ocupă cu alte îndeletniciri decât cele pentru care s-au pregătit, pentru că nu au în schimb „un echivalent moral și material” raportat la munca depusă, deci practic ziarul „Românul” cere creșterea salariilor și reînființarea Eforiei Școalelor. Poetul prezintă, în continuare, statutul corpului didactic în raport cu cel al altor profesii, în contextul social-politic existent, începând cu durata studiilor cerute pentru un profesor de gimnaziu sau de liceu: 18-20 de ani de învățământ continuu, aceasta fiind singura profesiune din serviciul public care trebuie să prezinte „garanții de capacitate”, în schimbul unui echivalent material neînsemnat. Compară acest fapt cu necesarul de studii pentru un redactor – de pildă, de la „Românul” („patru clase primare, plus un curs de violoncel... și negustorie de vorbe”) și retribuirea acestuia (deputație ori directorat de bancă, adică „milioane”). Sau, pentru a fi director la Ministerul de Interne (și îl dă exemplu pe fostul ocupant al aceluia post), este necesar pe lângă cele patru clase primare, „meritul de-a fi bulgar”, iar echivalentul material: „mii de galbeni, mobilier din Paris etc.”. Prin urmare, concluzionează poetul, „pentru un echivalent de 300 de franci profesorul să fie obligat a ști atât de mult și a munci atât de mult și cellalt, pentru mii de franci, să nu fie obligat a ști nimic?... Când lipsă de știință, cursuri de violoncel, tâlhării, cumul, malonestitate sunt titluri pentru *mari*, pentru milionare echivalente materiale, nu i se poate cere profesorului de-a fi altfel decât toată lumea, de-a nu vâna câștiguri ilegite într-o țară în care toți le vânează, de-a nu căuta trai bun și avere fără muncă ca toți ceilalți.” Deci, cauza decadentei învățământului o reprezintă declasarea generală, cu repercusiuni asupra corpului didactic, ca și asupra tuturor celorlalte profesii. Și se observă cum, și în domeniul instrucției publice, cele mai multe funcții importante sunt ocupate de „hoții materiali, hoții intelectuali și plagiatori”. Însă, uneori, mai există și câte unul „pentru care iubirea adevărului pentru el însuși e un echivalent moral suficient al muncii lui”.

Anul VII, nr. 164, 30 iulie, p. 1 – Alexandria, povestea...: Pornind de la povestea despre viața și faptele de vitejie ale lui Alexandru cel Mare, autorul comentează vorbele ministrului Instrucțiunii adresate învățătorilor, cum că înainte toată îmbrăcămintea țăranilor se făcea la război, iar astăzi se poartă america (pânză de bumbac de calitate inferioară) și madipolonul (pânză albă, deasă și fină de bumbac) și, prin urmare, prin cuvântul și sfaturile învățătorilor să se revină la vechile obiceiuri de a se îmbrăca românește cu bunuri ale industriei casnice. Poetul spune că o industrie nu se naște din sfaturi și dispare prin vorbe, ci că „necesitatea a creat-o, necesitatea a stins-o”. Dacă tot ce are țăranul de trebuință se aduce din străinătate, chiar fiind de o calitate inferioară, dar ieftin, atunci el nu se mai ostenește să consume zile de muncă ca să semene în și cânepă, să treacă prin tot procesul de fabricare (topire, melițare, curățare, tors), ca să producă ceea ce obține mai ieftin din afară. Practic, nu mai există necesitate și, deci, țăranul judecă faptele economice precum le judecă orice om din lume. O țesătură mai ieftină înseamnă pentru țăran o economie de timp și muncă. „Sub regimul libertății comerțului omul nu mai muncește decât ceea ce poate concura pe piața universului întreg și de aceea această libertate însemnează ruină pentru un popor rămas îndărăt.” Apoi, autorul opinează asupra modului în care s-ar putea revigora industria casnică, și anume „de a crea din nou necesitatea ei”, în mod artificial, prin introducerea unor taxe mari asupra produselor similare din străinătate. El consideră că circularele ministeriale vor avea exact efectul invers, putându-se pierde și restul de industrie de casă existent în gospodăriile sărace. Dacă nu se creează condițiile absolut necesare pentru producerea portului național, ci doar se încearcă trezirea interesului pentru acesta, atunci industriile străine vor crea și vor produce conform curentului național, produse care seamănă cu cele românești, însă vor fi de origine străină. Este nevoie, prin urmare, de măsuri protecționiste pentru industria casnică românească. Sunt anumite țări care au creat un sistem de reformă socială pentru țărani, pentru a crește nivelul economic și nivelul intelectual al țăranilor. Și în țara noastră s-au luat măsuri în această direcție, însă, în opinia autorului, sunt încetinite de guvernarea liberală (în speță, C.A. Rosetti). Poetul consideră că sistemul de liber schimb absolut reprezintă cauza unică a decăderii economiei, adică a industriei și a meseriilor, iar sistemul dărilor directe, ca să funcționeze corect, trebuie neapărat corelat cu o reformă a întregii vieți economice românești.

Anul VII, nr. 178, 17 august, p. 1 – Ni se pare că vorbim...: Din nou în discuții cu Ziarul „Românul”, organ liberal, poetul afirmă că o societate sănătoasă și bine organizată are forma unei piramide, baza constituind-o satele țărănești. Dă exemplul Romei, care atât timp cât s-a sprijinit pe țărani, a făcut cucerit pământul, însă atunci când poporul aflat în decadentă s-a transformat în politicieni care cereau *pâine și circ* de la guvernanți, piramida s-a întors cu vârful în jos, dezechilibrându-se și pierzând total puterea. Poetul reiterează principiul că „numărul celor ce muncesc pentru a produce trebuie să fie, spre binele lor și al societății întregi, infinit mai mare decât numărul negustorilor de vorbe și negustorilor de marfă chiar; că producțiunea păstrează intactă sănătatea și puterea musculară a unui popor... Azi nu mai e îndoială că orice om care părăsește munca musculară pentru cea intelectuală e condamnat cu toată siguranța în coborâtorii săi la degenerare și la pieire.” Autorul este convins că munca fizică asigură existența eternă a unui popor, îi asigură viitorul și progresul, pe când fuga de muncă duce inevitabil la dispariția rasei. Totuși, el consideră că orice om din clasa muncitoare are dreptul să se ridice, însă numai prin muncă și pe merit, pe scara socială, nu prin exploatarea muncii altora ori prin diverse șarlatanii sau jocuri politice. Urmează apoi un exemplu-elogiu al unui stat care a dăinuit șapte mii de ani: Egiptul, care avea, în opinia autorului, o calitate

importantă: „arta de a governa”. Popor conservator al antichității și cunoscuți pentru înțelepciunea și spiritul lor pentru adevăr și dreptate, egiptenii „au voit să eternizeze pentru urmașii din veacurile viitoare într-o icoană de piatră secretul lungii lor vieți pe pământ și au zidit piramidele”. Eminescu admiră ierarhia statului egiptean și consideră că a compara viața altor state cu viața Egiptului este ca și cum ar fi comparată viața unei muște cu viața unui om. „Dacă secretul pentru existența unei rase este păstrarea calităților ei musculare, secretul vieții lungi a unui stat este păstrarea ierarhiei meritului.”

Anul VII, nr. 186, 26 august, p. 1 – Prin natura principiilor lor...: Autorul comentează atacul scris al ziarului „Românul” împotriva conservatorilor, cum că aceștia ar vedea „cu ochi răi deșteptarea economică” și că nu au încredere în Clubul comercianților din Iași. Dezbătând cu argumente, poetul consideră că liberalii sunt nedrepti atunci când susțin liberul schimb, în sensul că consumatorii să nu trebuiască să plătească un preț mai mare pentru produsele necesare autohtone, când pot avea mult mai ieftin aceleași produse, dar din străinătate. Cu alte cuvinte, orice om să fie liber să cumpere ori să vândă pe piața care îi convine. Autorul susține măsurile protecționiste spre a proteja industria națională și economia de concurența străină, chiar dacă pentru o perioadă limitată, căci, scumpind produsele străine, acestea devin accesibile unui număr foarte mic de oameni, bogați, și, într-adevăr, aceste măsuri favorizează inegalitățile și restrâng libertatea oamenilor săraci de a cumpăra cu puținii lor bani produse de pe piețe străine. Este, însă, mai importantă dezvoltarea unui sistem care să încurajeze industria națională, fapt ce aduce privilegiul industriașilor și le asigură traiul, însă aceasta instituie și o ierarhie a muncii, ceea ce contravine egalității promovate de liberali. „Inconveniente măsurilor protecționiste le-am considerat ca o dare plătită în favorul educațiunii noastre industriale și am sperat că dintr-un regim, de protecție și educațiune va rezulta diviziunea muncii.” Poetul consideră diviziunea muncii principalul mijloc de a combate sărăcia și mizeria, însă aceasta nu se poate realiza atât timp cât meseriile sunt anihilate de concurența produselor străine. Poetul concluzionează, prin urmare, că ideile protecționiste nu sunt și nu pot fi nicidecum liberale. Apoi, autorul face comentarii pe baza afirmației, asumate de el de altfel, că Clubul comercianților din Iași este eminent politic și că Societatea Concordia nu ar fi trebuit să se amestece cu acesta, întrucât aceasta s-a ferit până acum de chestiuni politice și electorale, iar Clubul tocmai cu asta se ocupă, cu influențarea alegerilor, și nicidecum cu negoțul ori cu industria, ci cu scoaterea deputaților roșii „din urnele Moldovei”. Însă poetul spune că, dacă s-a înșelat și Clubul din Iași își va împlini misiunea economică pe care pretinde că o are, atunci „va rămâne vorba noastră jos și fapta dumnealor sus”, dar până la dovada clară a acestui fapt, el rămâne la credința că singurul scop al Clubului este obținerea de popularitate și de voturi pentru politicienii roșii „care au început a se cuibări și în Moldova”.